

MOST

Bilten Udruženja useljenika iz bivše Jugoslavije u Izraelu

GODINA 63

BROJ 4

JULI/AVGUST 2015.

GJUR PO STAROM

Piše Ben Israel

Nije tajna da se u Izrael od devedesetih godina naovamo uselilo stotine hiljada ljudi iz Istočne Evrope sa jevrejskim poreklom. Ono što se krilo, ili nije smelo javno da se kaže, to je da su svi oni koji nisu bili Jevreji po majci bili građani drugog reda. Da ne bude zabune, njima niko nije branio useljenje po Zakonu o povratku, ali nejevreji nisu mogli da se zaposle u nekim državnim službama, ukoliko bi neki vojnik poginuo na ratištu, a i to se dešava, nije mogao biti sahranjen na jevrejskom groblju i primera ima još puno. U svakom slučaju, nejevreji su mogli da brane državu, ali da postanu Jevreji mogli su samo ako izvrše konverziju, *Gjur*, po veoma strogim rabinskim propisima.

Kada je prošle godine donet predlog zakona da *Gjur* može da se napravi u vojsci, po mnogo blažim kriterijumima, mnogi su odahnuli, ali, nažalost, samo na kratko. Prošli su izbori, a dotadašnjem premijeru trebala je podrška da bude ponovo izabran. Ko bi drugi, u pomoć su priskočile, kao i više puta do sada, ultra ortodoksne partije, naravno sa svojim zahtevima. Prvi zahtev je bio da se sve ono što je ukinuto vrati pod nadležnost rabinatskog suda, pa i *Gjur*, po rabinskim propisima. *Gjur*, za one koji to nisu pokušali ili nisu imali potrebe, samo da kažemo da je to proces koji ponekad traje i po više godina, da nije retkost da se uopšte ne dobije pravo na veru, a i da to prilično košta. U svakom slučaju, sada se vodi ogorčena politička borba da se ipak sprovede reforma pravnog sistema u državi, gde Rabinski sud i dalje ima pravo da donosi pravosudne odluke, a verovatno će i dalje ostati mogućnost da samo Vrhovni sud Izraela može te odluke da promeni. U praksi to izgleda tako da Vrhovni sud daje preporuke Rabinskom sudu, koje često nisu uvažene, pa se neka suđenja odvijaju u nedogled, kao na primer u slučajevima razvoda braka. Koalicioni sporazum je predvideo mogućnost da u „jevrejskim pitanjima“, ministri mogu samostalno odlučivati i ne moraju podržavati predloge vlade. Koliko to unosi dodatnu konfuziju, toliko pruža i tračak nade da ćemo se osloboditi teokratskog plašta, naravno, ako većina bude za građansko društvo. To bi se obezbedilo, kao što je prvobitno bilo predviđeno, da se konverzija priznaje od

nastavak na 4. strani

REČ UREDNIKA

Piše M.Fogel

Prošlog meseca, jevrejski ekstremisti podmetnuli su vatru u palestinskoj kući na okupiranoj Zapadnoj obali, ubivši 18-mesečnu bebu i teško ozledivši nekoliko ostalih članova porodice. Napad, ako se to uopšte može nazvati napadom, jer obično su ciljevi vojni objekti, ovog puta je u pitanju porodična kuća, izraelski premijer nazvao je pravim imenom - teroristički čin. Ako nije u pitanju zločin ili bolesna psiha, prvo se postavlja pitanje šta je motiv za ovaj bezumni akt nasilja. Neki mediji, a posebno strani, baš im hvala, na osnovu grafita ispisanog na kući stradale porodice, napisano je OSVETA, zaključili su da je u pitanju osveta za smrt troje tinejdžera koje su ne tako davno ubili palestinski ekstremisti. Strani dušebrižnici samo su propustili da kažu da ugroženost Izraela ne potiče od skora, nego od 1948. godine, od dana proglašenja države Izrael, od dana kada Izrael, građani Izraela, nemaju ni dana mira u svojoj državi.

Ko je prvi počeo? To je pitanje koje postavljaju oni koji nikad ne žele mir na ovim prostorima. Oni, kojima odgovara situacija ni rata ni mira, a mi, obični građani, svedoci stradanja od ruke palestinskih ekstremista, želimo mir, a ne osvetu. Za nas nije važno ko je prvi počeo, nego ko će prvi reći DOSTA!

MOST

Bilten Udruženja useljenika iz
bivše Jugoslavije u Izraelu

Godina 63
Broj 4 juli/avgust 2015.
Broj strana: 56

HOJ POB 57106
6157002 Tel Aviv
adresa kancelarije:
Tel Aviv, ul Hamisgar br 55
drugi sprat
Telefoni: 0503 556 841
0503 556 842
E-mail: hitahdut@gmail.com

REDAKCIJA

Glavni urednik Milan Fogel
e-mail:
milan.fogel@gmail.com

Urednik hebrejske strane
Moše BenŠahar –Alex Epstein
bensha1@gmail.com

Članovi redakcije: Avraham Atijas,
Miriam Aviezer, Ivica Čerešnješ i
Dušan Mihalek

POZIV ČITAOCIMA

Više nisam siguran kada kažete da ste zadovoljni Mostom. Možda nam se javljate i hvalite samo reda radi? Istina je da se mi trudimo, ali kao urednik, moram reći da saradnja nije obostrana. Uspeli smo da imamo stalne saradnike, ali to nije dovoljno. Baš vi se oglašujete o pozive na saradnju. Možda, ipak, ima nešto što biste želeli da podelite sa čitaocima Mosta, neka vest, neko sećanje iz dalje ili bliže prošlosti.

Neko mi je rekao da mu je nezgodno da piše, jer je prilično zaboravio jezik iz bivše Jugoslavije. Nemojte to da vas brine, sve će biti napisano onako kako treba!

Pišite, šaljite nam interesantne fotografije, za vas će uvek biti prostora u Mostu!

Urednik

REČ PREDSEDNICE

Miri Derman

Drage prijateljice i prijatelji, shalom!

Prošlo je godinu dana od kada sam izabrana za predsednika našeg udruženja i sada smo pred početkom nove godine ו"טש. Završavamo godinu raznovrsnih aktivnosti koje su nam omogućile da se srećemo, upoznamo nove prijatelje, putujemo zajedno, doživimo zajednička iskustva. Godina raznovrsnih aktivnosti u vezi filma o Holokaustu Jevreja Jugoslavije, velika akcija koja je omogućena uz pomoć mnogih i dobrih članova naše zajednice koji su doprineli ovom plemenitom cilju. Ovih dana polazi ekipa da snima drugi deo filma. Zahvaljujem lično svima koji su donirali novac i vreme i omogućili da se završi ova značajna misija. Isto tako u vaše ime hvala Miriam Aviezer, Moše Ben Šaharu, Joelu Fišeru i Ruvenu Konu, koji su pokretačka snaga filma.

Aleks Ekstain nastavlja akciju lociranja Jugoslavena koji žive danas u Izraelu i ima oko 600 imena. Traganje ide sporo i nastaviće se bar još jednu godinu.

David Gomboš je odgovoran za internetsku vezu, elektronsku poštu i atar Facebook.

Lili Papo je odgovorna za vezu sa novim olimima. Možete je zvati na telefon 0503556841

Na žalost, ove godine smo se oprostili od nekoliko dragih prijatelja koji su godinama učestvovali i bili vezani za naše aktivnosti.

Aktivnosti koje smo planirali za početak ו"טש:

A. Za Sukot, u ponedeljak 28.09.15 - srećemo se od 10h na tradicionalnom pikniku u šumi Ben Šemen. Radovaće nas svaka pomoć dobrovoljaca koji će doći na teren u jutro piknika u 7:30 časova da obeleže granice terena i čuvaju mesto za naše članove. Molimo da se dobrovoljci jave na telefon 0503556841 Lili ili 0503556842 Miri.

U programu: organizovaćemo bazar koji će omogućiti zainteresovanima da predstave i prodaju svoje radove proizvode i rukotvorine. Svi koji su zainteresovani da učestvuju na bazaru mole se da se prijave meni na telefon 0503556842 do 25.09.15. Treba obezbediti-doneti mali sto na kome se mogu postaviti proizvodi. Organizovaćemo i ples balkanskih igara.

B. 16.11.15 u 18:30 naš član Uzi Montag održaće predavanje na temu "Život u Koreji" - koreanska iskustva. Uzi Montag je proveo četiri i po godine u Južnoj Koreji kao savetnik lokalnih proizvođača đubriva, za poljoprivredu i đubriva. Predavanje će se održati u kući porodice Nir u ulici Ha'Teena 4 Ramat Ishai.

C. U sredu 28.10 posetićemo "Centar za baštinu Jevreja Soluna i Grčke" koji je smešten u kompleksu staračkog doma "Leon Rakanati" u Petah Tikvi.

Susrećemo se u 10:30 u lobiju, ulica Ajnstajn 23 Petah Tikva (Kirijat Matalin). Cena obilaska je 60 šekela, za članove Hitahduta 40 šekela.

Program : posluženje u stilu "Solun". Uvodno predavanje sa osvrtom na Jevrejske sefardske zajednice u bivšoj Jugoslaviji. Obilazak "Centra" sa vodičem.

Arheolog i historičar iz Srbije Radovan Sremac dolazi u Izrael sredinom oktobra da preda u Jad Vašemu svoju knjigu o Jevrejima Šida "Jevreji u Šidu".

Knjiga je prevedena na engleski (Jewish people from Šid) Nameravamo da organizujemo Radovanu Sremcu promociju knjige. Detalje o mestu i vremenu ćemo objaviti pred njegov dolazak putem maila i atara Facebook Hitahduta.

Podsećamo vas i preporučujemo da redovno pratite atar Facebook Hitahduta OLEI (X) JUGOSLAVIJA. Na ataru objavljujemo napise i donosimo obaveštenja o temama vezanim za države bivše Jugoslavije, predloge poslova za nove olime koje Sohnut donosi ... Atar omogućuje direktnu vezu između članova zajednice i omogućuje brzi prenos informacija.

Ne jednom smo se sreli sa molbama za prevod napisa koji se objavljuju na ataru, i onih koji govore južnoslovenske jezike i onih koji govore hebrejski. Da vas podsetimo, mi svi radimo dobrovoljno i sve naše aktivnosti zavise od duha voluntarizma članova. Ima dobrovoljaca za predavanja, ugošćavanje, organizaciju, poučavanje i slično i vrlo mali broj dobrovoljaca za prevod za nas (ko je prevodio zna da to nije lak zadatak). Zato ćemo se radovati ako svi koji se zale na nedostatak napisa na oba jezika otkriju u sebi duh dobrovoljnog rada i pomognu u prevodu ili bar u traženju dobrovoljaca za prevod.

Naša zajednica je porasla u ovoj godini. Imamo 216 domaćinstava koje su članovi našeg Hitahduta. Zadnjih nedelja pridružilo se još nekoliko članova generacije koja nastavlja iz Makedonije, organizacije koju je doskora predvodio Moše Testa. Što više organizacija raste biće više snage i mogućnosti da uradimo više za sve.

I sta da poželim našim članovima Hitahduta u novoj godini? Da naša zajednica nastavi da raste, da još ljudi poželi da budu sa nama povezani i da duh dobrovoljnog rada nastavi da funkcioniše u više oblasti.

Da projekat veze dobrovoljaca sa zajednicom krene i uspe i da se srećemo u mnogim aktivnostima.

I svima vama pojedinačno, lično i od sveg srca želim da godina ו'תשע"ב bude sa mnogo trenutaka sreće, da bude mnogo radosti, da bude zanimljiva, da uspete u ispunjenju planova, i najvažnije da budete zdravi, da možemo da se srećemo u svim događanjima!

Shana tova!!!!

HAJDE DA SE DRUŽIMO!

Dragi Prijatelji, članovi Hitahduta, Želeli bismo da vas obavestimo o inicijativi, koju je pokrenuo naš Hitahdut u cilju boljeg kontakta i saradnje, sa članovima naše zajednice.

Evo o čemu se radi: Upravo formiramo grupu volontera, koja će na sebe preuzeti dužnost, kontaktiranja svih naših članova čije telefonske brojeve posedujemo. Volonteri, članovi naše zajednice, će vas pozvati i popričati sa vama o svemu što vas interesuje u vezi programa Hitahduta. Tom prilikom ćete moći da date vaše predloge za nove sadržaje, komentare o dosadašnjem programu, pohvale, kritike, ideje... Volonteri su takođe zainteresovani, da čuju o svemu što se u vašem životu dešava, a želite da to sa nekim podelite. Želeli bismo da se povezemo još bolje, nego do sada, i da članovi naše male zajednice kontaktiraju jedni sa drugima, onoliko koliko to oni žele.

Vaše mišljenje o ovoj inicijativi nam je izuzetno važno, pa nam se javite.

Ako želite da budete član ove grupe volontera, prijavite se na telefon: 050 3491215

Ako niste član Hitahduta, a želite da nam se pridružite i da redovno dobijate *Most*, javite se na isti telefon.

Srdačan pozdrav,
Olivera

ARHIV EVENTOV

Novosti iz Eventov archive

Nedavno smo dobili veću količinu knjiga od gosp. Mirjam Štajner Aviezer te od porodice pok. gosp. Gonde Pinto Izrael.

Porodica Elazar (Mirko, Sonja i Nina) su nam poklonili monografiju o životu Sefarda u Bosni pod naslovom "From the Album of Bosnian Sephardic Jewry".

Poklon je posvećen uspomeni na njihove roditelje.

Knjiga se može nabaviti od izdavača i na srpsko-hrvatskom jeziku novalich@bih.net.ba Mirko Elazar je također poklonio novo izdanje knjige "El romancero judeo-espanol" koju je napisao njegov otac Samuel M. Elazar.

Poklon je posvećen na uspomenu na njegove roditelje.

Pozivamo vas u arhivu gdje možete vidjeti i pozajmiti nove knjige. Donatorima se srdačno zahvaljujemo na poklonima.

Ekipa iz archive Eventov
eventov.arhiv@gmail.com

GJUR PO STAROM

nastavak sa 1. strane

da se konverzija priznaje od strane državnih organa – ne samo Rabinata. Međutim, prema koalicionom sporazumu transfer vlasti će biti izvršen tako što će nadležnost Ministarstva pravde preći u nadležnost Ministarstva vera, odnosno ministra iz verske partije Šas. Koliko je za utehu da će premijer imati pravo predlaganja sudija videćemo veoma brzo.

Pored navedenog, ministarski Odbor za zakonodavstvo moraće da se izjasni o predlogu izmene Zabrane prevare za jevrejska pravila ishrane, koja zabranjuje restoranima da se predstave kao košer ili samo daju takav nagoveštaj. Izmena postojećih propisa bi trebalo da ograniči pravo intervencija Vrhovnog suda, kao što je aktuelni slučaj peticije koju su pokrenula dva restoratera. Naime, oni tvrde da je postojećim propisima povređeno njihovo pravo slobode zanimanja i zato traže da se zakon izmeni. Vrhovni sud je delimično usvojio njihove predloge. Amandman koji predlažu verske ultra ortodoksne partije zabrinuo je i

hotelijere. Oni tvrde da predviđenim izmenama zakona kojima jača monopol Rabinata, što sve povećava troškove poslovanja, koje na kraju plaćaju potrošači.

I sada važećim rešenjima zbog obuke i nadzora u hotelijerstvu odlazi do 3% od ukupnih troškova, a to se procenjuje na stotine miliona šekela godišnje. U svom pismu naveo je bivši antimonopolski komesar, dr Dejvid Gilo, da su jevrejska pravila ishrane značajna komponenta troškova života u Izraelu. Sećam se kada mi je pokojni otac pričao da su košer kuhinju mogli da priušte sebi samo bogati Jevreji, ali to su bila druga vremena i drugi uslovi.

HOLOKAUST U EX YU

DOKUMENTARNI FILM

Piše Miriam S. Aviezer

nastavak snimanja

Kao što smo već javili u prošlim brojevima Mosta, septembra 2014. započeli smo sa snimanjem filma. Do sad smo snimili: Makedoniju, Bosnu tj Sarajevo, Novi Sad-Raciju, logor Djakovo i delimično Beograd (uglavnom Sajmište).

BEOGRAD: život prije rata, ulazak Nemaca, protujevrejski zakoni, stratišta Jajinci i Jabuka sa istoričarem Dr M. Ristovićem, Ackovićem i svedočanstvo Saše Lebla.

O posleratnoj aktivnosti Dr R. Fuks.

KOSOVO: uz svedočanstvo Ester Levi iz Izraela, odlomci iz dokumentarnog filma BANAT, Pančevo, uz svedočanstvo Joela Fišera iz Izraela. istorijsko tumačenje o sudbini banatskih Jevreja.

JASENOVAC, poseta muzeju, dva svedočanstva Moric Abinun iz Sarajeva; Zohar Sade(druga generacija) iz Izraela i dokumentarci.

ZAGREB istorijski (background) istoričara, S. Goldsteina svedoci pričaju i to Branko Lustig, Zagreb, Samuel Schlesinger i Ruben Kon iz Izraela. O posleratnoj aktivnosti Dr Ognjen Kraus, Dr Vlado Šalamon, dr Melita Kraus, Sanja Tabaković i drugi.

PARTIZANSKI POKRET- sa partizanom i istoričarem Slavko Goldsteinaom u Petrovoj Gori.

PODRUČJE POD TALIJANSKOM OKUPACIJOM, odnos Talijana

Sa mladim istoričarima Boško Breider i Sanja Simper i svedocima (još nismo našli): Rijeka-Sušak, Kraljevica, Rab(?), Pag, Jadovno SLOVENIJA- Maribor. Murska Sobota, Dolnja Lendava sa istoričarem Dr Peter Toš, Irena Šumi i sa svedocima Erika First iz Murske Sobote i Joel Shahaar iz Izraela.

U filmskoj ekipi su Nica Gonen, režiser i producent, snimatelj i soundmen i Stela Pen-Pećanac, koja intervjuiše survive i vodi razgovor sa istoričarima. Ekipa dolazi iz Izraela. Treba naglasiti da je film namenjen prvenstveno izraelskoj publici i, ukoliko je moguće, govorni jezik je ivrit.

Dužina filma je 58 minuta.

Poslednjih nekoliko meseci posvetili smo se :

1. Kontakt sa jevrejskim općinama, i njihovom učešću.

2. Fundraising i medju članovima HOJ-a i prijateljima širom svijeta.

3. Upućivanje molbi za finansijsku pomoć relevantnim organizacijama.

4. Istraživanje relevantne dokumentacije kako u arhivima u Izraelu tako u Kinoteci u Beogradu i drugim izvorima.

Najveći posao nam predstoji nakon snimanja: unjeti sve u film od 58 minuta.

Drago mi je saznanje da smo naišli na punu i svestranu saradnju sa svim općinama, sa istoričarima, sa preživjelima.

Svi preživjeli spremni su da sami snose troškove puta.

Istoričari su se odrekli honorara, tako i drugi učesnici.

Osim toga primili smo donacije od opština, prijatelja, ambasadora Izraela u zemljama bivše Jugoslavije (vidi:donacije).

Nadajmo se da će sve ići onako kako je planirano.

IZ ARHIVA 'EVENTOV' CVI LOKER

Piše Miriam Aviezer

Povodom posete članova Hitahduta našoj arhivi bila su predviđena dva izlaganja. Jedno donosimo ovde u celini.

Želim da posvetim ovo izlaganju dragom Cvi Lokeru koji je posvetio 40 godina radu u arhivi, prikupljanju materijala, veze sa istraživačima i istoričarima širom svijeta. Jedan istraživač je napisao:"Susret sa gospodinom Lokerom pretvorio se u simpozij". Cvi je napisao dve knjige, osnovane na prikupljenom materijalu u arhivi:

"Jevrejski omladinski pokret u kraljevini Jugoslaviji (1919-1941)" i

"Istorija Jevreja Vojvodine"

Knjige su pisane na ivritu sa kratkim rezimeom na srpsko-hrvatskom i engleskom.

Cvijeva omiljena tema bile su knjige i dokumenti iz drevnih vremena. Godinama je prikupljao građu i imao je nameru izdati knjigu, DUBROVAČKA REPUBLIKA - RAGUSAE

Iz elaborate koji broji 400 strana donosim ovde mali izbor osnovan prvenstveno radovima: Dr Vesne Miović-Perić, Moravec,V. Ivančević, Crijevica, Tadić, Stulli, Viscardi, "Zbornik br 1"Dubrovački arhiv i dr.

Dokument se nalazi u arhivi pod brojem B-86

INDEX NOMINORUM

Spisak slika,dokumenata

Iz perioda od 1326-1617

-Dubrovački arhiv: dokument se odnosi na Abnara Alfarina, prvog brodovlasnika Jevrejina u Dubrovniku

-Dubrovački arhiv:Pucichi trguju sa Menahemom Amariljom

-Dominik Pucich kupuje svilu od Mojsija Benvenista

-Samuel Abenmajor daruje svoga roba Franciska Maura nekom milanskom trgovcu, nastanjenom u Veneciji

-Samuel Ergas saopštava Ivanu Franovu da sa svojim brodom ne sme ulaziti u luke španjolskog kralja.

-Mojsije Aron prodaje svoj brod Luki Cvijetovu iz Dubrovnika

-Salomon Kabiljo imao je neku lađu koja je u Dubrovniku ostala bez posade iz nepoznatih razloga.

-Dokument iz 1591 g. Zakarija Arovas i Samson Kabiljo su u sporu radi nekih 5 tovara bibera (papra)

-Dubrovačka vlada određuje, posle istrage, visinu carine za jedan sanduk svile nekih sarajevskih Jevreja.

-Bosanski paša se žali Dubrovčanima što su nametnuli velike carine bosanskim Jevrejima.

-Dokumentacija o Graciji Mendez (Beatrice di Luna), Jevrejke Maranke, i njenom proputovanju kroz Dubrovnik

-Poslednja strana sudskog zapisnika o procesu 1502 g. koja se odnosi na Jevreje

-Propisi za uređenje geta 1546 g.

-Ugovor o lovu korala iz 1399 g.

-Ugovor o kupovini zemljišta za proširenje groblja iz 1652. g

-U Valoni radi na oslobođenju 5 Lastovljana dubrovački konzul u Valoni, Jakov Koduto.

-Jevreji Sarafati Josif i Koen Jakova zarobili su Mleci na Kritu za vreme rata. U Dubrovniku ih otkupljuju Kutijel Finci i Mataga Mojsije

-Daniel Abentar i Salamon Kabiljo potvrđuju da im je Frano M. Bakaljaush predao Jevrejina Salamona Alguadina oslobođenog iz ropstva.

-Dubrovčani šalju u Sarajevo svog poslanika Tomu Katinčića i daju mu kreditno pismo Davida Koena za Davida Gabaja u iznosu 100 talira.

-Dokument iz 1541g.: Paulus Trepiano iz Taranta izjavio je da je prošlih godina kupio u Siciliji neku robinju, Tamaru, Jevrejku

-Ugovor bračni, između Klare i Jakova Levi, registrovan 1609.

-1541 g. za dubrovačkog konzula u Valoni izabran je Angelo Samuel.

-1593 g. dubrovački sud je javno objavio da niko ne sme vređati i izazivati Jevreje.

-1603 g registrovan je ugovor o venčanju između Jakova ben Danona I Reine,kćeri Mojsije Maestra. Ugovor je preveden na italijanski

-1627 g. za dubrovačkog konzula u Valoni postavljen je Jevrej in Zakarija Gracijan ltd.

Treba napomenuti da je uz Cvija svakodnevno radila u arhivi i supruga Rahel rođena Vajs.

DAN DRŽAVNOSTI HRVATSKA – SLOVENIJA

Raspad bivše Jugoslavije počeo je 1990. godine. Nažalost, završio se krvavim ratom, koji je tokom devedesetih odneo mnoge živote. Najpre Slovenija, a potom i Hrvatska, pozvali su svoje građane da se na referendumu izjasne o odvajanju od bivše Jugoslavije. Istovremeno je ponuđen koncept labave federacije, što od nekih republika nije bilo prihvaćeno. I u Sloveniji i Hrvatskoj skoro 90% građana izjasnilo se za nezavisnost i potpuni suverenitet republika. Sticajem okolnosti u obe države je za Dan državnosti proglašen isti dan, 25. juni, koji se svečano obeležava svake godine.

HRVATSKA u IZRAELU

29. juni 2015.

U hotelu Dan Tel Aviv održan je prijem povodom Dana državnosti RH, na kojem se okupilo oko 200 uzvanika – pripadnika diplomatskoga zbora u Tel Avivu s nizom ambasadora, predstavnika izraelskih državnih institucija, te izraelskog javnog, vjerskog, poslovnog, akademskog, kulturnog i umjetničkog života i medija, izraelskih građana podrijetlom iz Hrvatske i hrvatskih građana koji žive u državi Izrael.

Izraelsku vladu predstavljao je ministar zaštite okoliša Avi Gabbay – na fotografiji levo, koji se prigodno obratio okupljenima, kao i veleposlanik RH u Izraelu Pjer Šimunović.

Izraelski ministar Gabbay čestitao je Hrvatskoj na statusu države članice EU, istaknuvši i pohvalivši njezin put od objekta međunarodne politike u subjekta, koji je danas ravnopravan član mnogih organizacija i integracije, te aktivno sudjeluje u međunarodnim zbivanjima. Iskazao je nadu kako će se hrvatsko-izraelsko prijateljstvo dodatno produbiti kroz brojne spektre suradnje. Ambasador Šimunović je u svom pozdravnom govoru podsjetio na hrvatski put do neovisnosti i na uspjehe Hrvatske, te je prenio želju za daljnjim jačanjem odnosa s Izraelom, temeljenom na zajedničkim vrijednostima i interesima.

SLOVENIJA u IZRAELU

30. JUNI 2015.

Diplomate, privrednici i drugi uvaženi gosti slavili su Nacionalni dan Slovenije u rezidenciji ambasadorke Alenke Suhadolnik u Herzelia Pituach.

Ljubazna domaćica pozdravila je goste na prijemu

Na prigodnom prijemu predstavljeni su pobjednici konkursa fotografije snimljenih u Sloveniji. Rezultati su objavljeni na facebook stranici ambasade –

www.facebook.com/sloveniainisrael

Triglav - Prva nagrada je pripala Eli Erbežnik za fotografiju „Triglav, Nacionalni park“

**SHANA TOVA VEMETUKA
ŽELI VAM
REDAKCIJA MOSTA**

BRANKO LUSTIG

HOLIVUDSKA PRESTIŽNA FILMSKA NAGRADA „OSKAR“ U JAD VAŠEMU

Piše M.Fogel

Većina nas običnih smrtnika, kada se pomene Branko Lustig, pomisli na film „Šindlerova lista“. Proslavljeni filmski producent, dobitnik više filmskih nagrada, za pomenuti film, i još jedno filmsko ostvarenje - „Gladijator“, dobio je dva Oskara. Oskara, koji je dobio za „Šindlerovu listu“, odlučio je da pokloni Jad Vašemu.

„Kod kuće ovo priznanje mogu da vide samo moja supruga i kćerka. Jad Vašem je pravo mesto gde statua treba trajno da ostane“, rekao je na svečanosti upriličenoj tim povodom.

Svečanosti je prisustvovala predsednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar Kitanović, zatim prof. Željko Reiner, potpredsednik Hrvatskog sabora, Avner Šalev, predsednik Jad Vašema, brojni predstavnici diplomatskog kora u Izraelu i preživeli strahote Holokausta.

U kraćem obraćanju prisutnima predsednica Hrvatske izrazila je najdublje kajanje za stradale u Holokaustu, koje su ubili kolaboracionisti, ustaški režim, tokom Drugog svetskog rata. „Riječ je o pripadnicima židovske zajednice, ali i mnogobrojnim Romima, Srbima i Hrvatima“, istakla je hrvatska predsednica.

U prvom redu prvi s leva prof. Željko Reiner, potpredsednik Hrvatskog sabora, zatim predsednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar Kitanović, Avner Šalev, predsednik Jad Vašema, u drugom redu, prvi s desna, ambasador Hrvatske Pjer Šimunović

Avner Šalev, predsednik uprave Jad Vašema, u svom govoru se zahvalio Branku Lustigu i obećao da će Oskar biti izložen na istaknutom mestu.

Pored govornice je na posebnom pijedestalu bila izložena statua Oskara. Prisutni su imali prilike da vide kako osoblje Jad Vašema pomno glanca izloženu statuu.

Vedrog duha, Branko Lustig je prokomentarisao: „Morate nežnije da glancate statuu, zato što je to holivudski Oskar i zlato je veoma tanko!“

Imao sam prilike da budem pored Branka Lustiga kada se sreo sa nekolicinom preživelih iz logora smrti u Aušvicu i Bergen Belzenu. „Koji ste broj?“, Branko je pitao Lili Gomboš. „Trougao 76504, a vi?“, pitala je Lili. „A 3317“, odgovorio je Branko. „Vi ste stigli u logor nešto kasnije“, konstatovala je Lili. Zadrhtao sam slušajući ovaj dijalog. 'Hvala Bogu da ste sada ovde', prošlo mi je kroz glavu.

Lili Gomboš, prva s leva, Zlata Glik, Dina Hen i Miriam Aviezer

Branko Lustig je sa majkom sredinom 1943. godine iz Čakovca, gde su se sklonili, verujući da Mađari neće dirati Jevreje, deportovan u Aušvic. Bili su taoci zato što je Brankov otac pobjegao iz radnog logora u

Mađarskoj. Otac je to saznao i odmah se vratio u Čakovec, ali taoci nisu bili oslobođeni. Tek posle rata su saznali da je otac ubijen 15. marta 1945. Majka i sin su preživeli strahote Holokausta.

Kada su stigli u Aušvic, majka i sin su odmah razdvojeni, prisećao se Branko Lustig u jednom intervjuu. „Kad su nas iskricali iz vagona, do mame je dotrčao jedan zatvorenik i samo joj uspio reći neka kaže da mi je 16 godina. Tako je i postupila. Da to nije rekla, završio bih kao i moja baka, u krematoriju, jer su se rješavali djece koja im nisu mogla biti od koristi.“ Branko je tada imao nepunih 11 godina.

Kada je došlo vreme za Bar Micvu, Branko je bio prebačen u Bergen-Belzen. Nikad nije kasno, Branko Lustig se u pratnji svoje porodice i prijatelja 2011. godine vratio u Aušvic, gde je svečanim verskim obredom proslavljena Bar Micva i njegov ulazak u svet punoletnih vernika.

Posle studija u Zagrebu i prvih iskustva na filmu, Branko se otisnuo u svet, u Ameriku. U međuvremenu se venčao i danas sa suprugom Mirjanom živi u Zagrebu.

Branko sa Mirjanom kraj oskara

Branko je ne tako davno napustio Los Anđeles, a iza njega su ostale desetine filmova i brojne nagrade. Branko je danas zahvalan hrvatskoj vladi, koja mu je omogućila da širom Hrvatske priča najmlađima o strahotama Holokausta. „Na taj način ispunjavam obavezu prema žrtvama Holokausta, 6 miliona Jevreja i svim drugim žrtvama nacizma.“ I moramo još da dodamo: Na taj način Branko širi ljubav i toleranciju, što nam je svima danas preko potrebno.

KOMEMORACIJA ZEMUNSKIM JEVIJIMA

27. jul 2015. Zvanični sajt Opštine Zemun

U znak sećanja na stradale sugrađane, Jevreje koji su 27. jula 1942. godine stočnim vagonima deportovani u logore Jasenovac i Stara Gradiška položeni su venci na memorijalni spomenik na Jevrejskom groblju u Zemunu.

Komemoraciji su prisustvovali članovi Jevrejske opštine Zemun i predstavnici Saveza jevrejskih opština Srbije.

Ispred opštine Zemun žrtvama fašističkog terora poštu je odao i položio venac predsednik Skupštine gradske opštine Zemun Nenad Vranjevac.

Odvođenje u logore i ubijanje Jevreja bilo je posledica okolnosti nastalih razbijanjem jugoslovenske države i stvaranjem nemačkog okupacionog sistema u Srbiji, što je podrazumevalo organizaciju represivnog aparata, uvođenje antisemtskih propisa i registraciju Jevreja. Samo je manji deo pripadnika jevrejske zajednice u Srbiji uspeo da preživi, skrivajući se uz pomoć svojih srpskih sugrađana, ili bežeći na italijansku okupacionu zonu ili se priključujući partizanskim jedinicama.

Omladinka Rahela Đorđević pročitala je 539 imena stradali Jevreja iz Zemuna i okolnih sela, skoro celokupnog jevrejskog življa sa prostora koja su pripadala Jevrejskoj opštini Zemun

Ukazujući na strahote u kojima je stradao jevrejski narod, prisutnima su se obratili predsednik Saveza jevrejskih opština Srbije, dr Ruben Fuks i predsednik Jevrejske opštine Zemun ing Nenad Fogel.

Život Jevreja u Rumi

od nastanka Rume do II svetskog rata

Piše Antun Unterberger

Ruma kao trgovište je nastala 1749. god. Ukazom carice Marije Terezije, odmah nakon nastanka Rume, doseljavaju se pojedine jevrejske porodice, tako da postoji podatak da se u Rumu već 1737. god. prilikom prvih naseljavanja ovog mesta. Kada je sin carice Marije Terezije, Josif II 1871. god. objavio "Patent o verskoj trpeljivosti", došlo je do većeg preseljavanja Jevreja u bivšoj Austrougarskoj i znatnijeg dolaska Jevreja i u Rumu. Ipak najviše Jevreja se doselilo u periodu od 1841. do 1930. god. Tako da je Jevrejska zajednica bila najbrojnija od 1900. do 1941. god. Kada je brojala oko 260 žitelja, uglavnom Aškenaza. Jevreji u Rumi nisu živeli u Getu, već su jevrejske kuće bile rasute po celom gradu, sa nešto većom koncentracijom u delu naselja "Breg". Odmah nakon doseljavanja Jevreja je formirano Sveto društvo (Hevra kadiša) za sahranjivanje pokojnika na već formiranom jevrejskom groblju (najstariji sačuvani spomenik datira iz 1854. god.). Na rumskom jevrejskom groblju postoji vojničko groblje gde su sahranjeni Jevreji poginuli u I Svetskom ratu, vojnici sa teritorije bivše Austrougarske, a sahranjeni u Rumi. Spomen obeležje je podignuto 1929. god. 1879. god. je nađen prikladan objekat za bogosluženje (staru Sinagogu), koji je zamenjen 1935. god. novom Sinagogom izgrađenom u stilu "moderne". Ista je obesčašćena odmah nakon dolaska fašista 1941. god, da bi 1943. god. bila potpuno srušena. U tom periodu su bila četiri rabina (poslednji pred rat je bio Vilim Goldštajn 1930 – 1941).

Rumski Jevreji su bili kao nacionalna zajednica dobro organizovani. Imali su svoje zabavište i osnovnu školu, dok su u daljem obrazovanju išli u mešovite škole (Gimnaziju) sa ostalom decom i imali sa njima izuzetno korektne odnose. Imali su svoje pevačko društvo, svoj sportski klub "Hazarena", dobrotvorno društvo za pomoć siromašnima, a tu su naročito dolazila do izražaja ženska dobrovoljna društva. Jevreji su se u Rumi bavili raznim zanimanjima: lekari (Dr. Andrija Štajn), apotekari (Franja Garai), advokati (DR. Šandor Fišer, Arnold Rajh), trgovci (od sitničara do veletrgovina : Štajner – Vesl, Natan Vajs, Kaufman Julijus, Rozenfeld – Šlezinger...), zanatlije i dr. Svi su oni međusobno odlično saradivali i uzajamno se pomagali, ali su

isto tako dobro saradivali sa ostalim privrednicima u Rumi.

Jevreji u Rumi, iako malobrojna zajednica, dali su svoj veliki doprinos razvoju Rume, i nisu bili isključivo okrenuti sami sebi. Naprotiv tesno su saradivali sa svim ostalim građanima za dobrobit razvoja i kulturnog i političkog i privrednog života grada. Bilo je tu i mešoviti brakova, iako se na to nije baš blagonaklono gledalo.

Sve je to bilo tako do okupacije 1941. god, a epolog za rumske Jevreje je bio katastrofalalan. Danas u Rumi nema ni jedne jevrejske porodice.

Deca Rume – malobrojni su preživeli

Spisak porodice rumskog Rabina Vilima Goldštajn: Goldštajn Vilim, Rabin, Erna, Juca, Rabuša – Ruba, rođ. 1916., Inko, rođ. 1919., Renata, Roza, Samuel, rođ. 1921. Zora, rođ. 1923. Branko, rođ. 1928. Želimir. Svi su oni internirani u logor Jasenovac 1942. god.

TRAGOM FOTOGRAFIJE

Kako je Josip Levi preživeo nemačku okupaciju od aprila 1941. do oslobođenja Beograda, oktobra 1944.

Piše dr Dušan Trivić

Ova saznanja potiču od mog pokojnog oca Nikole S. Trivića (1904-1990.) trgovca iz Obrenovca koji nam je to saopštio tek nekoliko godina posle oslobođenja od nemačke okupacije. Pisac ovih redova Dušan N. Trivić rođen je 1940. g, a o ovome je saznao od oca verovatno kao dečak od 14. godina to jest oko 1954. g.

Celo izlaganje vezano je za ovde priloženu fotografiju "Septembar1942." gde je berba šljiva i na kojoj su pored Jevrejina Josipa i drugi akteri tog zbivanja. Objašnjenje slike "Septembar1942." koja se još može nazvati „Berba šljiva“:

a)Stoji, drugi sa desne strane slike u belom odelu sa crnim brkovima i sa belom, moguće sedom, kosom Josip Levi.

b)Sedi, prvi sa desne strane slike sa slamnim šeširo (možda je to "Žirado" šešir) i sa tamnim prslukom Nikola Trivić.

c)Deca sasvim dole, sedi prvi sa desne strane slike, najmlađi "berač šljiva", star 2 godine i 2 meseca, to jest moja malenkost, pisac ovih redova, Dušan N. Trivić.

Možda je još interesantno navesti da je na levoj strani slike četvrta po redu žena koja stoji, u svetloj haljini, majka pisca ovog teksta Mileva Trivić, rođena Potić.

(I sve to na slici neodoljivo podseća na pesmu „Oj Srbijo među šljivama“ Oskara Daviča.)

„Šljivar“ veličine jednog hektara je bio vlasništvo porodice Potić koji su imali i još jedan voćnjak koji su zvali „Mali voćnjak“ sa skoro svim drugim postojećim vrstama voća. Takođe su pored ostale imovine (nekoliko krava, više teladi i junadi, 4 para konja, raznu živinu, veliki stočni fond razne stoke, baštu odnosno povrtnjak sa zalivanjem za gajenje povrća, razna poljoprivredna oruđa za obradu zemlje itd.) imali i u jednom komadu 20 hektara obradive zemlje, blizu kuće. Vazili su kao vrlo vredni i za ono vreme imućni poljoprivrednici. To je bila čvrsta osnova za preživljavanje u ratnim vremenima. Inače Potići su ujac (bilo ih je 5) pisca ovog teksta, odnosno oni su rođena braća njegove majke Mileve Potić udate Trivić. U Obrenovcu je sada na toj bivšoj Potičevoj zemlji izgrađeno naselje koje se zvanično zove „Potića Voće“.

Podimo od Josipovog identiteta i činjenica koje su pouzdane. Zvao se Josip ili Josif Levi. Posle oslobođenja, dakle posle oktobra 1944. g. stanovao je u Beogradu u ulici Zmaja od Noćaja br 1. ili br. 3. Radio je tada, dakle odmah posle rata, kao direktor ili odgovoran funkcioner u nekom od tadašnjih

trgovinskih preduzeća za snabdevanje građana kao „Gra-Mag“ ("Gradski Magazin"), "Gorica", ili nešto slično tome. Moguće je da je radio i u nekom spoljnotrgovinskom preduzeću. Tada nije bio oženjen kao ni za vreme rata kada se skrivao od Nemaca. Ovo su podaci kojima se može pokloniti poverenje ali koji se i pored toga moraju istražiti, proveriti, potvrditi i/ili korigovati ukoliko je potrebno. Sa slike "Septembar1942.jpg" zumiranjem se može pretpostaviti (ovo sa rezervom!) da je Josip tada imao između 30 i 40 godina.

Dakle prvo treba ustanoviti da li je taj čovek postojao i kakva je dalje bila njegova sudbina.

Nije poznato sa sigurnošću da li se iselio u Izrael ili je ostao i preminuo u Beogradu.

Josip je najverovatnije pre rata (pre Drugog Svetskog Rata) u Beogradu bio činovnik u trgovini ili viši bankarski činovnik a moguće je da je imao svoju sopstvenu trgovinsku firmu „na veliko“. Veza između Nikole Trivića, koji je imao svoju trgovačku radnju u Obrenovcu, i Josipa je nastala tako što je Nikola od Beogradskih Jevrejskih trgovaca „grosista“, dakle koji su radili „veleprodaju“, redovno kupovao robu i verovatno na taj način upoznao Josipa.

U proleće 1941. g., verovatno još u aprilu mesecu, Nikola planira Josipovo skrivanje i boravak u kraju Obrenovca koji nosi naziv „Bošnjaci“, udaljenom oko 1 Km od centa, na današnjoj adresi Ul. Cara Lazara br. 36. To je mala vrlo skromna kuća, čiji vlasnici su bili dosta siromašni ljudi. Oni su bili srećni što su mogli da izdaju dva odeljenja i da redovno primaju kiriju. (Od tada pa do danas, ta kuća je verovatno promenila više vlasnika.)

Odmah do njih na današnjoj adresi Ul. Cara Lazara br. 38, naselje „Bošnjaci“, je velika i za ono vreme impozantna kuća porodice Potić. Familiju čine 5 (petoro) braće od kojih 3 žive na toj adresi a 2 u Beogradu. Ta tri brata su Ljubomir, stoji prvi sa leve strane slike u belom odelu, Milutin stoji prvi sa desne strane slike sa tamnim puloverom i u tamnim pantalonama i drži korpu u ruci i Aleksandar, koga nema na slici. To su šuraci Nikole Trivića, odnosno braća njegove žene Mileve. Svi su oni oženjeni i svako ima po troje dece. Tako se porodica Potić ili kako se tada zvalo "zadruga" (dakle svi su živeli u "zadruci") sastoji od 6 odraslih članova i devetoro dece, ukupno 15 članova.

Nikola organizuje skrivanje od Nemaca, dakle boravak Josipa na sledeći način:

Kod tadašnjih Srpskih vlasti svojim vezama a najverovatnije još i novcem obezbeđuje nov identitet i dokumenta za Josipa na ime Jovan (ili Jova) Lazić, izbeglica iz Bosne.

Jovan Lazić stanuje sa „svojom suprugom“ u Obrenovcu na današnjoj adresi Ul. Cara Lazara br. 36. Nikola Trivić im nalazi taj stan kao izbeglicama iz Bosne. Vlasnici te male kuće su

ubeđeni da su Jovan i njegova "supruga" izbeglice i zadovoljni su što će imati redovne prihode na ime kirije. Ta "supruga" je osoba koja se pomalo bavi tada nedozvoljenom trgovinom životnim namirnicama, takozvanom „crnom berzom“.

Josip (Jovan Lazić) svaki dan provodi na imanju Potića kao ispomoć u poljoprivrednim radovima. Po ceo dan je kod njih, tu se često i hrani, a samo uveče odlazi u kućerak u Cara Lazara br. 36 da prenoći.

Nikola saopštava svojim šuracima Potićima, da je Jovan Lazić Srbin iz Sarajeva, da je to njegov trgovački partner sa kojim je on godima imao poslovne veze. Kaže da su ga progonili ustaše u Sarajeva, da je izgubio svu imovinu i da su mu neki članovi porodice stradali. Potići potpuno veruju Nikoli Triviću i niko od njih ne zna da je Jovan Lazić ustvari Jevrejin Josip Levi iz Beograda. To čak nije znala ni Nikolina supruga Mileva, i ona je to doznala tek nekoliko godina posle oslobođenja. Tako su svi bili mirni. Dakle ni oni koji su primili Josipa da stanuje kod njih, niti Potići sa kojima je provodio vreme u poljskim radovima nisu imali predstavu da je on Jevrejin. Uopšte nisu bili svesni opasnosti i pitanje je kako bi se stvari odvijale da su znali da treba da budu u društvu sa Jevrejinom koga Nemci progone i za čije je skrivanje zaprećena surova kazna. Oni ustvari ništa nisu rizikovali, jer ništa nisu ni znali. Samo je Nikola Trivić to znao. Potićima je bilo drago da nekome mogu da pomognu, a i njima je uvek trebala makar i mala pomoć u poljoprivrednim poslovima. Svakako da je Jovan imao dovoljno sredstava za život. Bitno je bilo da Jovan pripada nekoj grupi ljudi i da se sa nečim bavi. Odnosi Jovana i Potića bili su izvanredno prijateljski i topli.

Nikola savetuje Jovana Lazića da skine skupocene naočare sa zlatnim okvirom i zlatan ručni sat, da ne nosi više ni jeftino a kamoli skupo nalivpero zadenuto u čep i da promeni garderobu. Ta takozvana „bela odela“ koja na slici imaju Josip i Ljubomir su ustvari lanene košulje i pantalone od kudelje. Između ostalog tada su se lan i kudelja uzgajali na njivama, zatim su se ručnim radom i primitivnom spravom dobijala vlakna od njih, a onda se tkalo kudeljno platno na razbojima u domaćoj radinosti.

Nikola savetuje Josipu da se nikako ne pojavljuje u Obrenovcu gde stalno dolaze Beograđani da kupuju namirnice, kako ga neko iz Beograda ne bi prepoznao. Josipove lokacije moraju da budu: preko dana Potićeva imanje gde je on pomoćni radnik i/ili Potićeva kuća, a noći da provodi u skromnoj kućici gde plaća kiriju.

U svemu ovome samo je Nikola Trivić znao koga skriva, dok svi ostali nisu imali pojma da je sa njima Jevrejin. Nikola je smatrao da je samo tako skrivanje Jevrejina najsigurnije.

Uprkos svih ovih mera stvari nisu baš uvek išle glatko. Neki od Potićevih komšija bili su sumnjičavi, posebno zato što je Jovan imao više mediteransku ili orijentalnu fizionomiju i pitali su Nikolu kada bi dolazio kod svojih šuraka Potića sledeće: „Nikola, ko je bre ovaj Jova koga si ti doveo ovde? Da nije on

polu-musliman (musliman po ocu ili po majci) pa je pobegao da ga Ustaše ne mobiliju?“ Nikola je na to morao energično da odgovara: „Nisam ga ja doveo! On je sam došao i sam se tu smestio. Mi se znamo iz Sarajeva kada sam kupovao robu od njega i on me je video ovde kod Potića! Čovek je prošao kroz veliku muku i nesreću i sad još samo vi treba da kažete da je Ciganin ili da je Muja iz Stambola!“ Bilo je i drugih pitanja i od drugih ljudi. Nikola je odgovarao: „Nisam mu bio na krštenju i neznam da li su njegovi poreklom Grci ili Cincari iz Makedonije!“ Na kraju kada su se uverili da je Jovan pravoslavne vere i da slavi Svetog Jovana, neki su poverovali i tvrdili da je Cinciran, jer samo Cincari kao krsnu slavu slave "Imendan", to jest onog sveca čije ime nose

Ovo su moja saznanja. A sada treba da se čuje i druga strana.

Nama bi bilo interesantno, a verovatno i Jevrejskoj Opštini, kakva je bila dalja Josipova sudbina.

Ovde sigurno predstoji veliki, može se reći ogroman, istraživački posao, koji rade profesionalci.

Molim dane budem shvaćen kao neko ko uči stručnjake šta treba da rade u svojoj struci, ali slobodan sam ovde da navedem samo one tačke koje bi meni, a verovatno i vama, bile posebno interesantne. To su:

Na osnovu iznetih podataka ustanoviti, odnosno proveriti da li je taj čovek uopšte postojao.

Ukoliko je postojao, da li se iselio u Izrael ili je preminuo u Beogradu?

Da li je imao porodicu i potomke i pronaći njegove žive potomke ukoliko ih ima.

U slučaju da nema porodicu i žive potomke, da li ima bliže ili dalje rođake koji su ga poznavali.

U slučaju da nema rođake, (a svako mora da ima nekoga) da li ima prijatelje koji su ga poznavali?

Da li je neko od njegovih živih potomaka, rođaka, prijatelja itd, upoznat sa istorijom njegovog preživljavanja za vreme nemačke okupacije Srbije od 1941. - do 1944. godine, itd?

Poštovane gospođe i gospodo, stojim vam potpuno na raspoloženju za dalje informacije, razgovore, sastanke i sve što je potrebno po ovom pitanju. Molim vas da se uopšte ne ustručavate da me kontaktirate kada to nađete za shodno.

Spreman sam i raspožen da se i dalje bavim sa ovime slučajem. Ukoliko vi dođete do nekih otkrića molim vas da me obavestite. Moje ideje su da potražim i da razgovaram dalje o ovome sa nekima, bar sa ove slike, mislim makar sa nekim od ove dečurlije. Takođe možemo da izađemo na lice mesta na adrese kuća u Obrenovcu u Ul. Cara Lazara br. 36 i br. 38, da napravimo fotografije, naravno ako to ima smisla, odnosno ako se potvrdi ova priča.

trivic@bisinter.net

trivic@sezampro.rs JAVITE SE, PIŠITE!

FINSKA, JEVREJI, HITLER

VEČITA DILEMA

Iz strane štampe - Telegraf

U septembru 1941. vojni ljekar major Leo Skurnik počinio je junačko djelo zbog koga ga je nemačka vrhovna komanda odlikovala Gvozdenim krstom. Rizikujući život, pod sovjetskom artiljerijskom vatrom, lekar koji je hteo da postane pijanista, evakuisao je poljsku bolnicu na finsko-ruskoj granici, spasivši živote više od 600 ljudi, uključujući i pripadnika SS-jedinica, prenosi "Telegraf".

On nije jedini nemački vojnik koji je dobio odlikovanje u Drugom svjetskom ratu, ali ovde ta činjenica zavređuje posebnu pažnju - zato što je bio Jevrejin.

Ali Skurnik nije bio jedini Jevrejin koji se borio na strani Nemaca. Više od 300 Jevreja našlo se uz Hitlera nakon što je u junu 1941. u rat ušla Finska, koja je imala istog neprijatelja kao i Treći Rajh - Sovjetski Savez.

Savez Hitlera i rase za koju se zakleo da će istrijebiti, jedan je od najneobičnijih aspekata Drugog svjetskog rata, pa ipak malo ko zna za njega, uključujući i Fince.

Mada jevrejski veterani - od kojih je živo samo nekoliko - tvrde da se ne stide svojih dela, dovoljno je da jedno večer u njihovom društvu da se shvati da je "akomodacija interesa", neka

vrsta "Sofijinog izbora" na bojnopolju, ostavila duboke ožiljke na njihovoj psihi. Aron Livson, na primjer, prvi put je učestvovao u vojnoj akciji 1939. godine. Kao 23-godišnji sin modistkinje iz grada Viborga, mobilisan je kada je SSSR napao Finsku. Poput mnogih Jevreja, bio je rešen da ispuni svoju dužnost, žrtvujući i život, ako treba. Gotovo bez izuzetka, Jevreji iz Finske vode poreklo od ruskih vojnika koji su u toj oblasti služili vojni rok (za vrijeme ruske vladavine, Jevreji su sa deset godina odlazili u vojsku, koju su ponekad služili do 25. godine). Drugi Finci, mada su i oni bili pod ruskom vlašću sve do nezavisnosti 1917. godine, gledali su ih s podozrenjem.

Izbijanje rata 1939. godine, u Finskoj poznatog kao Zimski rat, malobrojni Jevreji videli su kao priliku da dokažu da su lojalni građani Finske. Livson se borio na Karelijskoj prevlaci i mada je vojska morala da se povuče pred nadmoćnim Rusima, borio se tako hrabro da je unapređen i dobio podoficirski čin.

Izvesno vrijeme između Finske i Sovjetskog Saveza vladao je krhki mir, ali kada je Hitler pokrenuo Operaciju "Barbarosa", iznenađujuću invaziju na komunističku državu, Finci su videli priliku da povrate teritoriju koju su izgubili u Zimskom ratu i pridružili su se Nemcima.

Kao i svi Jevreji, Livson je slušao Hitlerove govore pune mržnje prema Jevrejima, znao je za Kristalnu noć, napade na jevrejske kuće, prodavnice, škole i sinagoge u Nemačkoj, u novembru 1938. Ali, kad je dobio naređenje da se pridruži Nemcima u borbi protiv Rusije, ni na trenutak nije pomislio da otkáže poslušnost.

"Morao sam da ispunim svoju dužnost, kao što su svi to morali", rekao je on. "Mi nismo bili Jevreji koji se bore u finskoj vojsci - bili smo pripadnici Finskog naroda, finški vojnici, koji se bore za svoju zemlju", kaže on. Jevrejski veterani tvrde da su bili srećni što mogu da se bore iz još jednog razloga. Sa njihove tačke gledišta, Finska i Nemačka su vodile dva različita rata. Jedan je bio odbrambeni, a drugi osvajački. "Nisam imao nikakve veze sa Nemcima", kaže Livson. "Nemci su bili 200 kilometara severno od mog puka." Ali, nisu svi Jevreji bili te sreće. Na granici sa Rusijom, u regionu Karelije, finški i njemački vojnici ratovali su rame uz rame i Jevreji su morali da se bore protiv dva

protivnika: jednog na suprotnoj strani i jednog u vlastitim redovima.

Živeli su u stalnom strahu da će im identitet biti otkriven, ali za divno čudo, Nemci u datim okolnostima, nisu preduzimali ništa protiv njih. Jevreji su bili Finci, uživali su punu podršku nadređenih oficira, a Nemci - iako često šokirani saznanjem da se bore zajedno sa Jevrejima - nisu smjeli da ih diraju. Štaviše, morali su i da salutiraju jevrejskim oficirima.

Postoje brojni slučajevi malih pobuna finskih Jevreja protiv Nemaca tokom rata: Jedan ljekar, stacioniran u gradu Oulu, odbio je da operiše Nemce i premešten je u drugi sektor. Jevrejska pjevačica Sisi Vajn odbila je da pjeva nemačkim vojnicima. Otac i brat Arona Livsona, stacioniran u Kotki, svakodnevno su izražavali prezir prema takozvanim "saveznicima".

"Moj brat, koji je bio poručnik u PVO, odbijao je da salutira Nemcima, a moj otac bi izbacio Nemce kada bi došli u njegovu prodavnicu", kaže Livson.

U drugim dijelovima Evrope, takvo ponašanje bi značilo sigurnu smrt. Posle rata, nakon što su užasi holokausta izašli na videlo, poseban tretman finskih Jevreja izazvao je nelagodu, kako među njima samima, tako i u široj jevrejskoj zajednici. Kada je 1946. u Tel Avivu održan sastanak ratnih veterana, Finci umalo nisu izbačeni kao izdajnici.

Zar im nikada nije palo na pamet, upitali su ih, da su, pomažući Hitleru, doprinijeli da duže vlada i da u gasnim komorama završi više Jevreja nego što bi to inače bio slučaj?

ANTISEMITIZAM IZRAEL DANAS

Piše Simha Jakobovicki

Simcha Jacobovici je kanadsko- izraelski reditelj i novinar. On je trostruki dobitnik Emmy za „Izuzetno istraživačko novinarstvo " i jedan od najtraženijih autora New York Times-a. On je takođe vanredni profesor na Katedri za religije na Univerzitetu Huntington, Ontario

Najdugovečnija mržnja

Ako je svet danas „globalno selo“, Izrael je onda novi jevrejski geto, a antisemiti oštre noževe planirajući konačni pogrom. Ovo nije jevrejska paranoja već činjenica. Dokazi su tako jasni da je sam čin njihovog negiranja svojevrsni oblik antisemitizma. Oblik maskiranja opasnosti. U našem naopakom svetu, Izrael, jevrejska država, je rasistička, kolonizatorska nacija koju treba izolovati, prognati i svršiti sa njom. Palestinci su

jevrejske žrtve, koji prolaze kroz patnje holokausta. Po ovom scenariju, koji je u svetu sve prihvaćeniji, Izraelci su nacisti a Palestinci su pravi Jevreji. Samo postojanje ove iskrivljene stvarnosti je metafizičko u svojim implikacijama. Što će reći, kako nema normalnog objašnjenja za ovu globalnu laž o jevrejskoj državi, jedini način da se objasni ova masovna psihoza jeste da smo opet u „zoni sumraka“ podivljalog antisemitizma. U ovom svetu, izraelsko-palestinski sukob je glavni planetarni problem. Dok je činjenica da je u proteklom veku u izraelsko-palestinskom sukobu stradalo manje od 50.000 ljudi. Građanski rat u Siriji odneo je više od četvrt miliona života za samo četiri godine.

Dok je svet usredsređen na izraelsko-palestinski sukob, milioni ljudi širom sveta umrli su i pokopani u neobeležanim grobovima. Njihov nestanak jedva da je i primećen. Na primer, u Darfuru je ubijeno više od pola miliona ljudi. Ipak, koliko njih uopšte zna i gde je Darfur? U Kongu je, samo u 21. veku, umrlo nekih pet miliona Afrikanaca i jedva da to nekoga uopšte i zanima.

Zatim, tu je pitanje izbeglica. Godine 1948. bilo je 700.000 palestinskih izbeglica. Isti toliki broj Jevreja pobegao je iz arapskih zemalja. Zašto svet nije opsednut jevrejskim izbeglicama? Zapravo, zašto svet nije opsednut bilo kojim izbeglicama koje nisu Palestinci? U ovom trenutku, prema podacima UNHCR-a oko tri miliona izbeglica pobeglo je iz Sirije a još oko šest i po miliona razmešteno je unutar same zemlje. To je skoro deset miliona Arapa koji se nikog ne tiču. Zašto?

Odgovor je jednostavan ma koliko bio neprijatan za civilizovan svet. Svet nije briga ni za Afrikance, ni Arape ili Palestine. Ono čime je dobar deo planete opsednut su Jevreji. Da se Palestinci bore sa Sudancima, nikoga ne bi bilo briga, baš kao što nikoga nije ni briga za potlačene sudanske hrišćane. Nikoga, na primer, nije briga ni za Kurde. Na kraju krajeva, Kurdi nemaju tu sreću da se bore s Jevrejima, već s Turcima. Kada bi krenuli da se bore s Jevrejima, svet bi odjednom obratio pažnju.

Ali kako požar antisemitizma sve više okružuje jevrejsku državu, političko, ekonomsko i versko rukovodstvo Jevreja je u blaženom neznanju. Evo ironije: moderna jevrejska država je nastala iz pepela Aušvica kako bi se jevrejski život „normalizovao“. Izraelci su naučeni da veruju da je Izrael

„normalan“ koliko i Grčka ili Italija. Posledica toga je da su Izraelci najmanje obučeni da nanjuše antisemitizam. Eto zbog čega Izraelci žive u iluziji da je njihova sadašnja neprilika, to jest, izolacija, posledica loše politike. Nije. Antisemitizam je. Možemo biti i određeniji. Pokojni filozof Emil Fackenheim nije voleo pseudonaučni izraz „antisemitizam“ jer zabarušuje suštinu stvari. Istrajavao je na izrazu „mržnja prema Jevrejima“. I upravo je u tome uzrok sadašnjih izraelskih neprilika.

Kada je moderni Izrael rođen 1948. vatikanski dnevni list L'Osservatore Romano napisao je da Jevreji ne mogu više da polažu pravo na biblijski Izrael jer „Sveta zemlja i njene svetinje pripadaju hrišćanstvu, Pravom Izraelu“. Po ovoj logici, Jevreji – drevni Izrael, ne treba više da postoji jer ga je zamenio „Pravi Izrael“. Vatikan je izrazio ono što je postalo opšte popularno: suštinsko odricanje prava jevrejskog naroda na sopstvenu državu. Nakon rođenja modernog Izraela Vatikanu je bilo potrebno 45 godina da „prizna“ jevrejsku državu. Ali, prošlog meseca „Sveta stolica“ je priznala palestinsku državu i pre nego je stvorena. Najbizarniji detalj ovog uvrnutog priznanja je da je papa Franja palestinskog vođu Mahmuda Abasa nazvao „anđelom mira“. To je isti Abas koji poriče Holokaust, stoji na čelu terorističke organizacije koja otima avione i počistila je praktično sve hrišćane sa teritorija kojima upravlja, uključujući i Vitlejem.

Tu je i klizava strana vaticanske mržnje prema Jevrejima. Zna se ono kad antisemita objavi da su neki od njegovih najboljih prijatelja Jevreji. Uzmimo američkog predsednika Obamu na primer. Nema nikakve sumnje da ima mnogo Jevreja među prijateljima i kolegama. On je prvi predsednik koji je obeležio Pashu u Beloj kući i prošlog meseca držao je govor u vašingtonskoj konzervativnoj sinagogi. Ali, na kraju balade, šta je njegova poruka? Poruka je da je izraelsko-palestinski sukob središni bliskoistočni, a samim tim, i planetarni problem.

Dvadeset godina Obama je mirno sedeo u klupi crkve Džeremija Rajta slušajući antisemitska bulažnjenja ovog sveštenika. A sada je istinski ljut na opsesiju Iranom izraelskog premijera Netanjahua. Razmislite. Manje od 70 godina nakon holokausta Iran pravi nuklearnu bombu u svrhu spaljivanja osam miliona stanovnika Izraela a Obama je gnevan na Izrael. Koja se to još zemlja na planeti suočava s pretnjom nuklearnog uništenja? I šta bi bilo koja druga zemlja, uključujući i SAD, učinila da se nađe u izraelskoj 'život ili smrt' poziciji? Da li bi se

oslonila na iransku razumnost? Naravno da ne bi. Ali za Jevreje važe neki drugi standardi.

Čini se, kako stvari trenutno stoje, da ne mogu biti gore. Ali mogu. Kako se praktično svaka arapska država urušava u krvi, prosutim utrobama i odrubljenim glavama, Obamin često ponavljani spoljnopolitički cilj je da stvori još jednu neuspešnu arapsku državu – Palestinu. Zašto? Čak je i Hamas, diktatorski upravitelj Gaze, jasno stavio do znanja da ne žele državu koju smatraju zapadnjačim izumom. Ono što eksplicitno žele je lanserna platforma za uništenje Izraela i stvaranja Islamske republike. Ali Obamu nije briga. On će Palestincima da da državu bez obzira na to žele li je oni ili ne, zaslužuju li je ili ne, i bez obzira na to da li će njeno postojanje samo dalje destabilizovati već destabilizovani region. Jer, ovo bi do sada trebalo da je jasno, ne radi se o Palestincima, već o Jevrejima.

A šta sami Jevreji povodom svega ovoga rade? Pa, ništa. Izraelske vođe čak ni ne uviđaju da se omča steže. Dok izraelski neprijatelji troše milijarde dolara na demonizaciju i marginalizaciju Izraela u medijima, po univerzitetima i kuloarima političke moći, Izraelci uzvraćaju „glasnogovornicima“ koji od stručne spreme imaju samo jak naglasak kad govore engleski. Što se izraelskih prijatelja u inostranstvu tiče, neki od njih troše vreme na „odbranu“ Izraela. To je lepo, ali je izgubljena bitka na duge staze. Kao što će vam to bilo koji sportski trener reći, ako igrate samo odbranu ne možete pobediti.

I evo zanimljive stvari: mnogi američki Jevreji nisu zainteresovani za odbranu Izraela ili njegovu promociju. Oni ne žele da Izrael pobedi u borbi sa svojim neprijateljima. Na primer, većina američkih Jevreja podržava Obamu i njegovu smrtonosnu opsesiju jevrejskom državom. Udruženja poput J-Street tvrde da vole Izrael dok neprestano kritikuju njegove izabrane zvaničnike. Zašto? Kako bi Izraelce spasili sebe samih, kažu. Ove jevrejske ujka Tome izražavaju svoju žestoku ljubav prema Izraelu tako šta ga rutinski olajavaju. „Mi nismo kao ti Jevreji tamo“, eto tako zvuče, „mi smo drugačiji. Mi smo baš kao što ste i vi“.

Samomrzački (self-hate) fenomen nije nov. Pre Drugog svetskog rata mnogi nacistički oficiri imali su jevrejske ljubavnice. To su bili „dobri Jevreji“, oni koji nisu izgledali suviše jevrejski i razumeli su zbog čega su nemački nacionalisti ortodoksne Jevreje smatrali

odvratnim. Čak je i Hitler imao svog omiljenog Jevrejina – porodičnog lekara kome nije zaboravljao da šalje čestitku za rođendan.

Kao i predratni kolaboratori, američke Jevreje ne zanima jevrejska egzistencijalna stvarnost. Ne zanima ih što nestaju hiljadugodišnje jevrejske zajednice. Dok ovo pišem, nema više Jevreja u Jemenu. Jevreji Iraka, Egipta, pa čak i Francuske su nestali ili su u procesu nestajanja. Ali nema američkog jevrejskog protesta protiv tlačenja Jevreja širom sveta. Progresiviste ne zanima sudbina proganjane braće po veri.

Ovu jevrejsku samomržnju viđali smo i ranije. Za vreme Inkvizicije, Torkemada, Veliki inkvizitor lično, bio je Jevrejin. Toliko je voleo Jevreje da je pod mukama hteo ih preveste u hrišćanstvo kako bi spasio njihove duše. Čak i ranije, tokom velikog jevrejskog ustanka od 66. do 70. god.p.n.e. dok su Rimljani razapinjali na krst nebrojene Jevreje, dok je Jerusalim bio pod opsadom a Hram spaljen, drugi komandujući u rimskoj vojsci bio je niko drugi do jevrejski aristokrata Tiberijus Julijus Aleksandar. Voleo je Jevreje ali je mrzeo one koje je smatrao ekstremnim Jevrejima. Svoju ljubav prema Jevrejima izrazio je tako što je uništio njihovu državu.

Danas duh Tiberijusa Julijusa Aleksandra nastavlja da živi. Mnogi Izraelci više su angažovani oko jevrejskih naseobina u drevnoj Judeji nego oko nuklearnog programa Irana. Potpuno je neverovatno, zaista, da je 80% britanskog mandata Palestina pod arapskom jordanskom kontrolom a ipak su razumni ljudi i dalje u stanju da pričaju kako ih Jevreji tlače. Potpuno je neverovatno da nekih milion i po Arapa može da živi u Izraelu i ima poslanike u parlamentu dok ni jedan jedini Jevrejin ne može da živi pod palestinskom jurisdikcijom. Da vam razjasnim: iako Jevreji u izraelskoj zemlji postoje već nekih 3.500 godina, nema ni jednog jedinog Jevrejina koji živi na teritorijama pod upravom „anđela mira“. Štaviše, nema čak ni jednog mrtvog Jevrejina tamo. Sva jevrejska groblja pod palestinskom upravom su oskrnavljena. Nema ni jednog nadgrobnog jevrejskog spomenika koji još uvek stoji uspravno.

Jevrejska država i jevrejski narod su opet sami. I jevrejski opstanak je opet na ivici.

Šta činiti? Uzvratiti. Prekinite da se izvinjavate. Da se branite. Da trpate glavu u pesak. Ne možete ubediti mrzitelje Jevreja. Ne možete ih zagrliti, spavati s njima ili slaviti Pesah. Sve što možete da uradite je da im se direktno suprotstavite. Da im se suprotstavite u medijima, po univerzitetskim kampovima, u kuloarima

političke moći – ne možete se nikad predati. Morati ih nazvati pravim imenom i pustiti njih da se brane. Podsetiti pristojne ljude sveta, na primer, da izraelski neprijatelji praktikuju klitorektomiju. Podsetite ih da milionima arapskih devojčica na kuhinjskom stolu članovi porodice nožem za šniclu odsecaju klitoris. To je lice izraelskih neprijatelja. To su ljudi koji odrubljuju glave onima koji im se suprotstave. To su ljudi koji ubijaju manjine, bacaju gejeve sa krovova zgrada, siluju devojčice, uništavaju arheologiju, razapinju hrišćane, ne oklevaju da upotrebe gas, teror ili bilo koje drugo oružje koje bi moglo da opustoši civilizovani svet. I koji sopstvenoj deci odsecaju klitoris. Ne zanimaju ih države, čak ni arapske, ni „Palestina“. Oni žele da stvore carstvo zla. Žele da stvaraju islamske republike ili kalifate kojima upravlja ideologija smrti. Podržavati njih i protivi se Izraelu znači biti na pogrešnoj strani apokaliptičkog rata.

I ovom ratu su potrebna sredstva. Podržavaoci Izraela uopšteno i jevrejska država posebno moraju finansirati vojsku dobro obučених PR ratnika koji će se suprotstaviti neprijatelju na svakom ćošku. Ne postoji ta količina novca na svetu koja će mrzitelje Jevreja pretvoriti u ljubitelje Jevreja. Ali će im raskrvariti nos, opredeliti pristojan svet za pravu stranu ovog sukoba i osigurati opstanak Izraela i Jevreja.

TRAŽI SE...

1. Mika Levic, obučar iz Beograda, rođen u Nišu od roditelja Majera i Mazal Ašerović i njegova žena Djoja rođena Konfino u Beogradu od roditelja Samuilo i majke Rene Levi odrekli su se Jugoslovenskog državljanstva i 1949. godine su se uselili u Izrael čije su državljanstvo dobili.

2. Njihov sin Majer levic u to vreme student iz Beograda se takođe sa roditeljima 1949. godine uselio u Izrael.

Mika Levic i njegova žena Djoja su verovatno zbog starosti već davno umrli, ali šta je sa njihovim sinom Majerom Levicem, da li je živ i da li je u Izraelu? Majer Levic bi sada mogao imati 87 do 94 godina.

Ovo mi je potrebno u vezi restitucije (povrat imovine) jer Majerova majka Djoja je moja bliska srodnica.

Ukoliko možete da pomognete, javiti Svetozaru Jovaševiću na e mail urik51@gmail.com

DA LI REČ MOŽE DA UBIJE?

PITAO JE UČENIK RABINA PINTA

Iz domaće štampe – priredio Ben Israel

Nekoliko godina unazad visoki policijski oficir Efraim Braha istraživao je versku delatnost rabina Josija Pinte. Naime, iako zvanično rabini ne naplaćuju usluge, svi znaju za tarifu (čitaj cenovnik) i tako je Efraim Braha došao do zaključka da se kroz versku delatnost rabina Pinta provlače milioni šekela. Tvrdnja koja je teško dokaziva, jer oni koji plaćaju usluge nikad ne priznaju da su blagoslov, venčanje, brit mila, sahrane ili bilo šta drugo iz okvira delatnosti rabina, platili, nego to nazivaju poklonom, donacijom itd.

Rabin Pinto je saznao za istragu koju je vodio policijski funkcioner i zajedno sa svojim sledbenicima počeo je na svojim predavanjima i društvenim mrežama da blati poštenje oficira Brahe. Međutim, Braha nije odustajao od namere da dokaže da su u pitanju velike pare, koje nisu oporezovane, bar kao lični prihod. Rabin je onda zakazao sastanak sa Brahom i direktno ponudio mito od 400 hiljada dolara! Rabin samo nije znao da je Braha ceo razgovor snimio i nazad se više nije moglo. Protiv rabina je pokrenut sudski proces.

I u našem zakonodavstvu postoji mogućnost nagodbe. Tako je za priznanje da je sa sumom od oko 200 hiljada dolara pokušao da podmiti visokog policijskog oficira osuđen na godinu dana zatvora. Primetili ste da je prvobitna suma prepolovljena, i to je deo dogovora, jer za veću sumu sledi i veća kazna.

Međutim, rabin Pinto nastavio je napade na policijskog funkcionera. Tako se na Twiteru pojavila izjava navodno jednog od saradnika iz ureda policijskog funkcionera da je Braha primao mito. Braha više nije izdržao stalni pritisak, izvršio je samoubistvo.

Efraim Braha, zakasnelo saopštenje

ZAKASNELO SAOPŠTENJE

Možda bi se izbegao tragičan kraj da je samo nešto ranije stiglo saopštenje iz Ministarstva pravde u kome se kaže da su sledbenici rabina Pinta više puta podnosili prijave za različita krivična dela protiv istražitelja broj 1 (Brahe), koje su proveravali i pravobranilac i državni tužilac, te da nije nađen i jedan dokaz za njihove tvrdnje.

Rabin Pinto, koji još uvek nije u zatvoru na odsluženju kazne, samo nekoliko dana pošto je Braha izvršio samoubistvo, organizovao je sa svojim sledbenicima javni skup u ješivi u Aždodu. Strpljivo je odgovarao na pitanja sve dok se za reč nije javio jedan učenik ješive i postavio pitanje (parafraza): „Da li reč može da ubije?“

Rabinu Pintu je bila jasna aluzija na tragičnu smrt policijskog oficira i odmah je ućutkao učenika: „Mi ne razumemo tvoje pitanje“. Odmah je pozvao druge da govore umesto njega.

Valjda, kada se malo smirio, rabin Pinto je između ostalog rekao učenicima ješive da svaka osoba ima misiju za koju je poslata u svet *Dole*, i kada to završi - bez obzira koliko godina ima - on će vratiti dušu Stvoritelju.

Pa sad, da to rade *Gore*, ne bi smetalo, ali ovde, *Dole*, bio bi red da bude kraj takvim rabinskim delatnostima, a država bi trebalo konačno da sve građane Izraela tretira jednako, pa da i rabini, kao svi drugi, plaćaju porez. A za dušu nevinog Brahe, nažalost, možemo samo da se pomolimo.

Pogubljena “Sovjetska špijunka” Etel Rozenberg bila je nevinna

IZVOR:NEWSER

Nedavno objavljeno sudsko svedočenje Dejvida Gringlasa iz 1950. godine, koji je doprineo egzekuciji svoje sestre Etel Rozenberg i njenog supruga Džulijusa, ukazuje na to da je Etel najverovatnije bila nevinna u pogledu špijunaže za koju je osuđena tokom Hladnog rata.

Gringlas lagao kako bi zaštitio svoju suprugu.

Rozenbergovi, koji su bili članovi komunističke partije SAD, jedini su civilni par koji je vlada SAD-a zbog špijunaže pogubila u doba Hladnog rata.

PRAVEDNICI MEĐU NARODIMA SARAJEVO

Dejvid Gringlas je 1945. godine za vreme služenja u okviru projekta "Menhetn" došao do poverljivih informacija u vezi sa planovima atomske bombe koje je njegova sestra navodno prekucala putem pisaće mašine i kasnije ih prosledila Sovjetskom savezu.

Zbog ove izjave, jevrejski bračni par pogubljen je na električnoj stolici 1953. godine, ali je Gringlas, koji je proveo 10 godina u zatvoru, 2001. godine priznao da je lažno svedočio.

Suđenje je u to vreme izazvalo veliku prašinu u javnosti, a za pomilovanje bračnog para zauzele su se brojne ugledne javne ličnosti, uključujući filozofa Žan Pol Sartra, fizičara Alberta Ajnštajna, režisera Frica Langa, slikare Pabla Pikasa i Fridu Kalo. Protestima se pridružio i papa Pije XII, ali ova akcija ostala je bez uspeha.

Tokom saslušanja, zabeleženog na 46 strana i sprovedenog 6 meseci pre nego što je optužio Etel, Gringlas je izjavio da nikada nije razgovarao o poverljivim informacijama sa svojom sestrom, već samo sa Džulijusom i svojom suprugom Rut, piše britanski "Gardijan".

Kada je Gringlas izjavio da je Džulijus jednom prilikom dobio srebrni sat od ruskih agenata, na pitanje o tome da li je njegova sestra svom suprugu tada uputila pohvale, rekao je: "Moja sestra nikada to nije spomenula", a kada je kasnije naveo da ga je Džulijus molio da ostane u službi kako bi nastavio da mu pruža tajne informacije, dodao je: "Iskreno, ovo je činjenica: Ja sa svojom sestrom nikada nisam razgovarao o tome".

"Nikada nije postojao nijedan čvrst dokaz za to da je Etel u špijuniranje bila umešana na bilo koji način. Ovo samo potvrđuje ideju da ju je američka koristila kako bi došla do Džulijusa i domogla se svih potrebnih informacija", izjavio je vodeći istraživač koji se sada bavi tim slučajem.

Mnogi smatraju da je upravo Rut bila ta koja je informacije odala Sovjetima, i da je

Piše Zvezdan Živković, Radio Slobodna Evropa/ Izvod

U Sarajevu su nedavno dodijeljene medalje časti i diplome "Pravednika među narodima". Riječ je o najvišim priznanjima koje država Izrael uručuje pripadnicima drugih naroda koji su tokom Drugog svjetskog rata i Holokausta spasavali Jevreje od nacističkog progona i smrti. Svečana priznanja su posthumno dodijeljena za troje BiH građana.

Fanika Lučić, koja se ranije zvala **Hana Altarac**, imala je 12 godina kada ju je školska prijateljica **Milena Marković** dovela i sakrila u kuću svoje majke **Smilje Kvasine**. Fanikina cijela porodica ubijena je u logoru Jasenovac. Bilo je to u Sarajevu 1941. godine, prisjeća se naša sagovornica.

"Na ulici sam srela moju drugaricu Milenu koje mi je rekla: 'Pa, gdje ćeš ti? Ti ideš kod mene', jer je ona bila jedinica i živjela je sa majkom. I tako me je ona sa ulice odvela svojoj kući. Oni nisu imali šta da jedu. Jednom je njena majka rekla: 'Mi nemamo šta da jedemo. Kako ćeš biti ovdje?', a ja joj kažem: 'Šta jedete i vi - ješču i ja", kaže Lučić za RSE.

Fanika Lučić danas ima 93 godine. Takvu hrabrost svojih spasilaca, Smilje Kvasine, Milene Marković i **Vida Čopa**, muža Milenine rodice, kaže – nikad neće zaboraviti.

"Ja vam ne mogu opisati tu snagu i kuraž tih osoba jer su tada ustaše hvatale i ubijale bez razlike jesi li Jevrej ili nisi, pa onda Srbe i komuniste. Smilja i Milena su riskirale svoje živote, ponijele su se komšijski kako bi mene spasile i spasile su me. Da nije bilo njih, ni mene danas ne bi bilo među vama", ističe Fanika Lučić.

Biti komšija i prijatelj i danas je ideja vodilja članova porodica posthumno odlikovanih.

„Ne treba zaboraviti da je sarajevska Hagada za vreme Drugog svetskog rata ostala sačuvana zahvaljujući nekolicini sarajevskih uglednika koji su rizikovali svoj život za jedan od najvrednijih kulturnih spomenika u BiH“, podseća Tina Jelin-Dizdar.

„U godini kada se obilježava 450 godišnjica postojanja jevrejske opštine Sarajevo, u BiH živi oko 1.000 pripadnika jevrejske zajednice što je i najmanji broj od njihovog dolaska na teritoriju današnje BiH.“

450 GODINA JEVREJSKE OPŠTINE U SARAJEVU

Iz pisma Borisa Kožemjakina, Sarajevo, BiH ... Centralna manifestacija obilježavanja 450. godine postojanja Jevrejske opštine u Sarajevu, koja će se održati od 12.-14.oktobra ove godine u Sarajevu, s planiranim programom, i to:

- međunarodnom naučnom konferencijom na temu "Bosna i Hercegovina i Jevreji 1565-2015. godina", na kojoj očekujemo oko tridesetak prijavljenih tema i autora, prvenstveno iz jugoistočne Evrope, nadamo se i iz Izraela, ali i autora iz drugih zemalja koji se bave određenim segmentima jevrejskog bitisanja u ovim prostorima i njihovom doprinosu ukupnog društvenog razvoja u Bosni i Hercegovini, koji će se održati od 12.-13. oktobra 2015. godine u prostoru Jevrejske opštine;

- izložbom fotografija američkog fotografa, publiciste, producenta i filmskog stvaraoca Eduarda Serotte pod nazivom "Preživjeti u Sarajevu" koja će nakon SAD-a, Njemačke, Austrije i još nekoliko zemalja, gdje je doživjela veliki uspjeh biti predstavljena i sarajevskoj

publici, sa željom da prikaže život Jevreja i naše Opštine u toku rata u Bosni i Hercegovini, tačnije u toku opsade grada Sarajeva, koju ćemo postaviti u Umjetničkoj galeriji Bosne i Hercegovine;

- značajnim koncertom sarajevske filharmonije kojom će dirigovati poznati dirigent Uroš Lajovic, uz solistički nastup poznatog i već afirmisanog ruskog violiniste Denisa Goldfelda, koncertom kojim sarajevskoj i široj publici želimo prezentirati djela jevrejskih kompozitora, između ostalog njemačkog kompozitora, Felix Mendelsshon Bartholdyja, koji će se održati u Narodnom pozorištu u Sarajevu, 14.oktobra 2015. godine.

Nismo sami, određene strukture u gradu i van grada, ali i naše države, te iz inostranstva, za sada su samo obećali određenu finansijsku pomoć, ali nama je najvažnije da što više naših ljudi iz svih krajeva ex Jugoslavije vidimo tih dana u Sarajevu, da budete s nama i pomognete radost našeg vekovnog postojanja.

Lovac na naciste o genocidu u NDH: 'Stepinac je bio Pavelićev duhovni savjetnik'

Politika, Beograd

Direktor jeruzalemskog centra Simon Wiesenthal i lovac na naciste **Efraim Zuroff** u utorak je za beogradski list rekao da je Ante Pavelić bio jedan od najvećih masovnih ubojica Drugog svjetskog rata, a kardinala Alojzija Stepinca nazvao je njegovim duhovnim savjetnikom.

U **Nezavisnoj državi Hrvatskoj (NDH)** dogodio se genocid nad Židovima i Srbima, rekao je u intervjuu direktor jeruzalemskog centra Simon Wiesenthal i lovac na naciste Efraim Zuroff i ocijenio da je **rehabilitacija četničkog vođe Draže Mihailovića** bila vrlo loš potez. Naravno da je (u NDH) bio genocid. Ne samo nad Židovima, nego i nad Srbima, i to mnogo više nego nad Židovima", rekao je Zuroff za beogradski list Politika.

Komentirajući najavu kanonizacije kardinala **Alozija Stepinca** i najavljeni dijalog Srpske pravoslavne crkve (SPC) i Rimokatoličke crkve u Hrvatskoj, Zuroff je

Pavelića nazvao masovnim ubojicom, a Stepinca njegovim duhovnim savjetnikom.

"**Ante Pavelić** je bio jedan od najvećih masovnih ubojica Drugog svjetskog rata, a Stepinac je bio njegov svećenik, duhovni savjetnik", rekao je i ocijenio apsurdnim namere da se Stepinca proglasi svetim.

"To je apsurdno. I šta treba da mislimo o Katoličkoj crkvi, u čijim je redovima svećenik jedan Vjekoslav Lasić, koji je za Pavelića držao misu", naveo je Zuroff (na fotografiji)

Istodobno, Zuroff je u intervjuu za beogradski list Naše novine kritizirao rehabilitaciju četničkog vođe u Drugom svjetskom ratu Dragoslava Draže Mihailovića. "Veoma loš potez! Kako sam razumio, on nije rehabilitiran, već je sud ukazao da nije svojedobno imao fer suđenje. Suština je ista! „ ustvrdio je Zuroff.

Lovac na naciste iz Drugog svjetskog rata komentirao je ocijenivši kako se "godinama unazad bori protiv ustaških simbola i širenja fašizma". "Nenormalno je da ja, kao stranac, treba Hrvatima da govorim da je to pogrešno. Izborio sam se da se svećenika Vjekoslava Lasića protjera, ali se poslije ipak vratio, pa je tek onda nastao kaos", rekao je Zuroff.

Ocijenio je da su "Hrvati dosta podijeljeni po tim pitanjima". "Jedni su na strani partizana koji su se borili protiv ustaša, drugi slave Pavelića i Stepinca. Nadam se da će jednom shvatiti da su ti simboli kojima mašu, simboli masovnih ubojstava", rekao je Zuroff za beogradski list i podsjetio da je nedavno pisao hrvatskom premijeru Zoranu Milanoviću u povodu "mirovina koje Hrvatska isplaćuje ustašama".

"Kada sam za to prvi put čuo, nisam mogao vjerovati. Rekli su mi da će taj prosvjede mene, kao stranog faktora, imati mnogo veću težinu nego da se pobuni neko domaći. Zato sam i pisao Milanoviću i rekao da su te penzije nedopustive", rekao je Zuroff.

Kazao je da odgovor još nije dobio, ali je "pomak u tome što se sada barem provodi istraga o broju tih mirovina", te da se "ta nepravda mora čim prije ispraviti".

Efraim Zuroff u posjetu je Beogradu gdje će priopćiti svoj plan o izgradnji Memorijalnog centra Staro Sajmište, nacističkog logora na

lijevoj obali Save u Beogradu, u kojem je ubijeno oko 8.000 Židova te 32.000 Srba - komunisti, partizana i njihovih pristaša.

"Moj cilj je da se očuva uspomena na užase Holokausta i da se žrtve nikad ne zaborave. Želim da mladi širom svijeta, kada čuju - Staro Sajmište, znaju o čemu se radi", rekao je.

ZLATO ZA FINANSIRANJE TERORISTIČKIH AKTIVNOSTI HAMASA

Iz domaće štampe

Šabak i Vojska Izraela sprovele su veliku akciju na Zapadnoj obali i uništili formiranje Hamasove infrastrukture u Nablusu i okolnim selima. U poslednjih nekoliko meseci uhapšeno je oko 40 aktivista Hamasa, među kojima se nalaze i oni koji su hapšeni više puta.

U Šin Bet (Šabak) je rečeno da je u istrazi uhapšenih otkriveno da je Hamas na Zapadnoj obali delovao kroz obnavljanje, odnosno osnivanje centralnog štaba u zgradi u Nablusu i velike infrastrukture, uključujući i imenovanje šefova regiona i podele odgovornosti za promovisanje Hamasovih aktivnost u različitim oblastima: obrazovanje, finansija, prava, komunikacije, obaveštajne analize, propagande, dobrotvorne, transfer pomoći zatvorenih Hamasovih aktivista i terorista i njihovih porodica i priprema terena za vojnu akciju.

Finansiranje ovih aktivnosti je išlo različitim putevima, uglavnom preko „poštara“ i poštanskih sandučića, a jedan značajan deo je transferisan iz Katara preko Jordana. Iz Katara su aktivisti na terenu dobijali uputstva preko e-mail pošte, što je, naravno, veoma brzo otkriveno. Tako je, između ostalog, otkriveno da se stotine hiljada dolara transferišu preko krijumčarenog zlata.

U završnoj akciji zaplenjeno je oko 4 miliona dolara u novcu i zlatu i izvestan broj vozila koja su namenjena za infrastrukturu militantnog dela Hamasa.

IMVA - Međunarodni Masterclass i „Žamboki“ takmičenje vokalnih umetnika

Piše Milan Fogel

U Jerusalimu, centru sveta, održan je od 28. jula do 3. avgusta ove godine Međunarodni Masterclass za visoko talentovane studente muzike. S obzirom da je nova institucija prvi put organizovala tečaj ove vrste, veliki broj, dvadeset i četvoro prijavljenih studenata, bio je velik izazov i za njihove nastavnike.

No, idemo redom. Na svečanom koncertu održanom 28. jula promovisana je nova izraelska muzička scena sa sedištem u Jerusalimu. Pozdravna reč Sonje Mazar, inicijatora i muzičkog direktora, odisala je zadovoljstvom što je ovaj projekat ugledao svetlost dana. Sonja Mazar se posebno zahvalila Ing Josefu Žambokiju i njegovoj supruzi Rut, bez čije donacije ne bi bilo moguće organizovati kurseve za operne pevače i koncerte koji su obeležili ovaj događaj.

Visoki predstavnici diplomatskog kora sa prostora ex Jugoslavije sa pažnjom su pratili pozdravnu reč Sonje Mazar

Gala koncert je održan u dvorani kulturnog centra „Žerar Behar“ u Jerusalimu. Sonja Mazar, pijanista i vokalni instruktor sa

Hebrejskog univerziteta, pratila je na klaviru vrhunske operne pevače koji su nastupili na promotivnom gala koncertu. Posebno se izdvojila, to moramo da naglasimo, Jasmina Trumbetaš, sopran, prvakinja Beogradske opere. Pored nje su nastupili operni pevači iz nekoliko svetskih muzičkih centara: Olga Makarin, solista Metropolitan opere, Rona Israel-Kolat, sopran i nastavnica pevanja iz Izraela i Moises Molin, lirsko-dramski tenor iz Španije sa angažmanom u više zemalja Evrope i Meksiku. Moises je kao izuzetno nadaren student masterclasa dobio priliku da nam na gala koncertu pokaže svoj raskošni muzički talenat.

Osveženje na koncertu je bilo izvođenje muzičke pratnje Marine Tošić na Ud-u (Oud – arapski instrument), a pesmu „Kad ja počoh na bemašu“ otpevale su Jasmina Trumbetaš i Rona Israel.

S leva na desno: Sonja Mazar, Moises Molin, Jasmina Trumbetaš, Josef Žamboki, Olga Makarin, Rona Israel-Kolat i Marina Tošić

Edukativni program trajao je više dana. Posebno je bilo zapaženo angažovanje Jelene Vlahović, mecosopran, iz Beogradske opere, nastavnika pevanja. Po oceni studenata, Jelena je dobila najvišu ocenu. U programu je bilo zapaženo angažovanje i Leonarda Andreotija, tenor, pijanista, dirigent i instruktor u operi u Firenci i Rimu. Pored već pomenutih učesnika gala koncerta, koji su istovremeno bili angažovani i kao instruktori pevanja, poslednjeg dana masterclass-a održano je takmičenje pod imenom „Josef Žamboki“. Koliko je bilo interesovanje za ovo takmičenje najbolje govori podatak da su studenti bili svih uzrasta, od 16 do 40 plus godina. Jednoglasnom odlukom žirija

u kome su bili Rona Israel-Kolt, Sonja Mazar, Mira Zakai, bračni par Ruth i Jozef Žamboki, izraelski biznismeni, koji je finansirao osnivanje radionice, i dirigent Barak Tal, pobedio je Molin Moses, koji je pevao ariju iz Pučinijeve „Toske“, te dobio nagradu od 3,000 šekela. Drugu nagradu u iznosu od 2,000 šekela osvojila je izraelska operna pevačica Shaked Strull, sopran, a treću nagradu u iznosu od 1,000 šekela dobila je Noa Hope, mecosopran.

Šira Ziv, mlada nada izraelske opere, svega 16 godina stara, osvojila je nagradu publike. Diplome kao izuzetno zapaženi učesnici dobili su Adina Dener, mecosopran, i Iris Brill, tenor, te Mark Sheimer, tenor i Ester Elayev, sopran.

Svi učesnici masterclass-a učestvovali su na završnom koncertu, koji je, takođe, održan u sali kulturnog centra „Žerar Behar“. Puna sala je dugotrajnim i iskrenim aplauzom nagradila njihov nastup.

Sa završnog koncerta - fotografija za uspomenu na nezaboravni događaj

Ovu zapaženu manifestaciju podržala je uprava grada Jerusalima, Rumunski kulturni institut iz Tel Aviva i Rut i Josef Žamboki, kao pokrovitelji cele manifestacije. Da ne propustimo da pomenemo i Pavla Mazarija, tehničkog menadžera ovog projekta, koji je veoma uspešno obavio svoj deo posla.

„NAŠ RAZRED“

Pozorišna predstava "Naš razred" poljskog autora Tadeuša Słobodaneka, u koprodukciji dva vodeća izraelska pozorišta - telavivskog The Cameri Theatre i Habima National Theatre, prikazana je u Makedoniji, izvođenjima na letnjim festivalima u Ohridu, Bitolju i Skoplju, zatim u Albaniji, u Tirani, kojom prilikom je upriličena i ceremonija dodele Medalje pravednika među nacijama, u znak zahvalnosti porodici koja je spasavala Jevreje tokom Holokausta.

Turneja je potom nastavljena u Crnoj Gori, predstavom u Podgorici 26. jula, a završena je izvođenjem u Beogradu 28. jula u okviru festivala CEBEF.

Projekat su podržala Ministarstva kulture i spoljnih poslova balkanskih zemalja i Izraela i Josef Žamboki, jedan od preživelih Holokaust iz Natanije, Izrael.

"Naš razred" se bavi složenim odnosima između Poljaka i Jevreja. Desetero dece, jedan razred, fragmenti njihovih života dok zajedno odrastaju u malom poljskom selu. Ljubav i ubistvo, uspomena i zaborav, silovanje i saosećanje, prepliću se u snažnoj drami koja u isto vreme oduzima dah i dovodi do suza, navodi se u najavi.

Predstava je ujedno lokalna i univerzalna, pripoveda o onome što se zaista dogodilo u selu Jedwabne u istočnoj Poljskoj 10. jula 1941. kada su Poljaci katolici upali u domove komšija Jevreja, sa kojima su odrastali, na silu ih zatvorili u ambar i spalili njih 1600.

Tragedija i optimizam glumaca koji nam vraćaju nadu u bolje sutra

"Deset fenomenalnih glumaca i glumica - zahvaljujući istančanom i jedinstvenom stilu scenariste i reditelja - uspeva nemoguće: da navede gledaoca da voli i razume svakoga, sve one koji su živeli taj iracionalni život koji im je nametnula istorija", ocenjuju izraelski mediji i dodaju da ova "izuzetna produkcija sa izvanrednim pozorišnim vrednostima" koja nas "suočava sa Holokaustom iz jednog drugačijeg ugla" zaslužuje čistu peticu.

Na dodeli Izraelske pozorišne nagrade za 2015. godinu ova predstava je dobila nagrade za najbolju režiju - Hanan Snir, najbolju koreografiju - Miri Lazar i za najbolju produkciju predstave prevedene sa stranog jezika.

IZLOŽBA O SEFARDIMA

Rođen je **Jonatan Derman**

U Institutu Servantes u Beogradu je otvorena izložba "Slike izgubljenog sveta. Život sefardskih Jevreja na Balkanu" koja prikazuje fotografije iz privatnih kolekcija sefardskih porodica na Balkanu iz prve polovine 20. veka.

Fotografije prikazuju običaje, verske obrede i način života španskih Jevreja na ovim prostorima.

Otvaranju izložbe, koja je trajala do 15. jula, prisustvovali su direktor kulturnog programa centra Sefard - Izrael iz Madrida Fernando del Rej i direktor Instituta Servantes Enrike Kamačo. Posetioci su mogli da upoznaju svakodnevni život španskih Jevreja na Balkanu i istočnom Mediteranu.

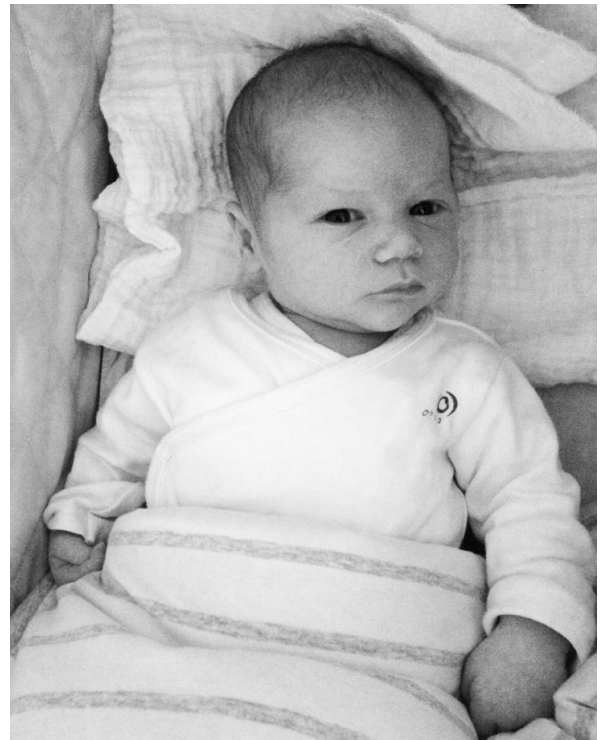
To je bila retka prilika da se zaviri u prošlost na osnovu porodičnih portreta, pejzaža, slika sa verskih obreda, na kojima se može osetiti mešavina hebrejskog, španskog i otomanskog uticaja.

Jevreji iz Španije (sefardi) proterani su dekretom 1492. godine nakon tradicije duge skoro 1.000 godina na Iberijskom poluostrvu.

I danas na području Bosne, Srbije, Grčke, Turske, Bugarske i Makedonije žive porodice koje su sefardskog porekla, koriste reči, recepte i tradiciju svojih predaka.

S obzirom na to da su se nakon Drugog svetskog rata mnogi iselili u Izrael i da savremeno doba donosi novi način života, istraživači nevladine organizacije Centropa odlučili su da sačuvaju od zaborava sefardsku tradiciju i da prikupe veliki broj porodičnih fotografija i zapišu usmene priče.

O značaju te teme govori i činjenica da je Španija usvojila zakon koji stupa na snagu u oktobru da svi sefardi, koji mogu da dokažu svoje poreklo, mogu dobiti špansko državljanstvo.

Najlepše želje za dobro zdravlje i Jonatanovo srećno detinjstvo upućujemo roditeljima Hili i Eliadu, baka Miri i prabaki Veri Stein.

ROĐENDAN KOD JEVREJA

Jedno dete se obratilo rabinu Aish-a: „U mom društvu svi, zaista, prave frku oko rođendana. Uskoro stiže i moj. Da li postoji jevrejski izvor koji daje uvid u značaj rođendana?“

Rabin je odgovorio: Ironično, jedan jedini rođendan spominje se u Tori, a vezan je za faraona. Na proslavi svog rođendana, faraon je priredio gozbu za sve svoje službenike. On je takođe napravio obračun svih njegovih slugu, i nagradio ih i istovremeno kaznio prema njegovim procenama.

Iz ovih nekoliko redova u Tori, vidimo da faraon tretira svoj rođendan kao Sudnji dan. Smatramo da je Roš Hašana sličan koncept u jevrejskom Sudnjem Danu, kao rođendanu čovečanstva. Baš kao na Roš Hašana Bog, sudija celokupnog čovečanstva, sudi jednom po jednom, i uredbama, nagrađuje i kažnjava, isto kao što je faraon učinio sa svojim podanicima. I baš kao što je Roš Hašana proslava Boga, kao kralja Univerzuma, tako je faraon - koji se promovise kao božanstvo - vidi svoj rođendan kao proslavu vladara nad svima.

Ali ne brinite - jevrejski rođendan može biti ispunjen zabavom i radošću. Jedite čokoladnu tortu i sladoled. Pozovite svoje prijatelje i

izrazite zahvalnost za mnoge blagoslove u vašem životu. Izrazite zahvalnost Bogu što ste živi i zdravi, i svojim roditeljima. Uvek zovem moju majku na moj rođendan i hvala joj za rađanje za mene.

IN MEMORIAM

EVA NAHIR 1918 – 2015.

Piše Milan Fogel

Eva je rođena 1918. godine u Čakovcu, Hrvatska. Roditelji Ema i Bela Kelemen su imali još dve kćerke, Klaru i Žužu. Do 1918. godine Čakovec se nalazio u Mađarskoj, a posle Prvog svetskog rata

pripao je Kraljevini Jugoslaviji i bio njen deo do 1941, kada je Jugoslavija napadnuta od Nemačke i njenih saveznika i ubrzo kapitulirala. Posle podele ratnog plena Čakovec je ponovo pripao Mađarskoj. Eva je odrasla u porodici u kojoj se govorio mađarski i nemački jezik, naravno i hrvatski.

Eva Nahir je preživela ratne strahote zahvaljujući prvom mužu Radetu Paniću. Nažalost, Rade je ubrzo po završetku Drugog svetskog rata napustio ovaj svet. Izjavu u kojoj je lažno optužen da je izdajnik i narodni neprijatelj Eva nije htela da potpiše. Za kaznu je sledio Goli otok, a njihovu kćerku Tijanu morala je da preuzme rodbina. Eva se posle robije izborila i dokazala da je Rade nevin, ali to više nije vredelo za njihovu kćerku. Kada je malo odrasla, potpuno razočarana napustila je Jugoslaviju. Godine 1964. uselila se u Izrael i naselila u kibucu Šaar HaAmakim. Majka je 1966. posetila kćerku i odlučila da i ona ostane u kibucu. Život u kibucu je bio najbliži njenim životnim socijalističkim idejama.

Da bi bila primljena za stalno, Eva je morala da prođe pripremni period i nakon godinu dana jednoglasno je primljena za *haver* - člana kibuca. Nedugo, skoro čim je stigla u kibuc, upoznala je Mošu Nahira, udovca sa dva sina, koji je izrazio želju da žive zajedno, da se venčaju. Eva je dobila novu porodicu sa kojom je do kraja života ostala u prisnim odnosima.

Kada sam čuo da je Eva u bolnici, pokušao sam na sve načine da dođem do nje. Kada je u svojoj skromnoj kući, kakva je i sama bila, podigla slušalicu i odgovorila na moj poziv, iskreno sam se obradovao. Verovao sam da su tegobe prošle, ali me je Eva 'vratila na zemlju': „Moram da se vratim u ambulantu, nije mi dobro.“ To je bio naš poslednji kontakt, ali za utehu uspomena na Evu živeće večno.

IN MEMORIAM

LJUBO WEIS 1949. – 2015.

Ljubo Weiss je diplomirao političke znanosti (1973.) i studij novinarstva (1974.), te specijalizirao judaistiku i međunarodne odnose na Židovskom institutu u Beču (1993.).

Nemiran život vodio ga je u više profesija, uvijek vezanih uz intelektualno stvaranje: bio je i srednjoškolski profesor, i knjižar (u Zagrebu i Beču), i slobodni novinar, objavljivao je poeziju (objavljena mu je zbirka pjesama Zakašnjela zbirka, a dvije pjesme su mu uvrštene u austrijsku antologiju poezije), putovao je u Izrael, Grčku, Italiju, Mađarsku, Sovjetski Savez/Rusiju, Švicarsku, Austriju, Čehoslovačku, Njemačku, te u njima boravio ponekada i duže vrijeme. Pasionirano se bavio fotografijom i sakupljanjem knjiga na židovske teme. Objavljivao je teme iz svoga područja zanimanja – Bliski istok, Izrael, židovstvo, antisemitizam – u nebrojenim glasilima, novinama, časopisima... Do posljednjeg toliko preuranjenog daha pisao je, polemizirao, objavljivao, raskrinkavao... Posljednji objavljeni rad, knjižica sabranih

tekstova Auschwitz, i poslije... trebala je biti tek jedan od koraka prema budućim temeljnim naslovima. Uza sve ovo, smrt ga je zatekla na mjestu silno angažiranoga i agilnoga predsjednika Židovske općine Virovitica, a on je uvijek i prije svega bio i ostao Židov. Publicističkopovijesna studija Ljube Weissa na temu povijesti Židova Virovitice i okoline, s autobiografskim elementima, pod radnim naslovom "Posljednji izvještaj, posljednjih Židova", uglavnom je pripremljena za tisak, a Ruah je u broju 30 objavio prvi iz serije s autorom dogovorenih tekstova iz te knjige.

DONACIJE

- 300 NIS za Most i
- 100 NIS za HOJ, povodom 23 godine gubitka voljenog Morica Montilja, supruga Ela, sin i kćerka
- 200 NIS za Most, u pomen na stradale članove porodice u Holokaustu i ratovima u Izraelu Edita Gaon
- 1,000 NIS za film o Holokaustu u ex YU, Alex i Telma Ekstein
- 150 NIS za HOJ, David Dido Alkalaj
- 1,000 NIS za film, Miriam Aviezer
- 800 NIS za film, Ilana Stein
- 100 NIS za HOJ, Ida Fišer
- 500 NIS za film, dr Tobi Josipović
- 250 NIS za film, Gizela Abinun
- 250 NIS za film, Šmuel Abinun
- 250 NIS Ruven i Viktorija Šahar
- 300 NIS za film, Jafa i Šmuel Pinči
- 1,000 NIS za film, Hana i Gjora Demajo
- 200 NIS za Most, Helga Ungar
- 500 NIS za film, Vera Braha
- 300 \$ za film, Jelena Salom, New York
- 500 NIS za film, Anabel i Dan Reisinger
- 500 NIS, anonimni davalac za film
- 1,500 NIS za film, Rahel i Arije Harmoni, kibuc Eilon
- 400 NIS za HOJ, Baruh Ichak u pomen na majku Sarinu Baruh koja nas je napustila pre 11 godina.
- 200 NIS za film, Magda (Raicer) Poper
- 200 NIS za film, Hermina Lang
- 200 NIS za film, Agnes Noar
- 300 NIS za film, Oron Gina
- 400 NIS za HOJ, Josi Tauber u spomen na roditelje Niku i Oskara Taubera

Tragom vesti koju prenosi Jevrejski PREGLED, Beograd

DA LI SE ZEMNI OSTACI BABE I DEDE TEODORA HERCLA IZ ZEMUNA SELE U JERUSALIM?

Novinar Jerusalem Posta-a, Mihael Frojnd, pokrenuo je inicijativu da se zemni ostaci babe Rivke i dede Šimona Leb Hercla, babe i dede sa očeve strane Teodora Hercla, sa Jevrejskog groblja u Zemunu prenesu u Jerusalem. Prema Frojndovim navodima to je bila poslednja želja Teodora Hercla, da se njegovi zemni ostaci jednog dana prenesu u Erec Israel, zajedno sa „ostacima, njegovih najbližih“. Teodorova želja je bila ispunjena i prvo su njegovi zemni ostaci 1949. godine preneti u Izrael, na brdo, koje se danas naziva po njemu.

Međutim, novinar Jerusalem Posta shvatio je da je pod svojim najbližima Teodor Hercl mislio i na babu i dedu sa očeve strane. Po Frojndu ispada da se Teodor nije setio babe i dede po majčinoj strani, ali ga to ne sprečava da pokrene inicijativu, ne konsultujući se ni sa jednim članom Jevrejske opštine ili Hevra Kadiše Zemuna.

ŠIMON HERCL – SPOMENIK

U sledećem broju Mosta objavićemo reagovanje Ing Nenada Fogela, predsednika Jevrejske opštine i Hevra Kadiše Zemuna

KNJIŽEVNI DODATAK

GODINA 6

BROJ 28

JULI/AVGUST 2015.

Laura Papo Bohoreta „Žene iz priča i legendi Bosne i Hercegovine“

Ovaj broj Književnog dodatka posvetili smo, baš kako i sam naslov knjige kaže, ženi koja i sama pripada legendi sefarda Bosne i Hercegovine

Kćerka Jude i Estere Levi u Sarajevu je provela čitav svoj život. Godine 1911. udala se za Danijela Papu i u braku dobila dva sina: Leona i Kokija. Na samom početku rata, 1941. godine, oba su joj sina ustaše odveli u Jasenovac. Slomljena tugom i brigom, Laura Papo Bohoreta se razbolila i umrla u sarajevskoj bolnici 1942. godine. Nije znala da su joj sinove ustaše ubile već na putu prema logoru. Bila je književnica i prevoditeljica, a ističe se njen rad na istraživanju prošlosti sefardske bosanske žene. Njena studija „La Mužer Sefardi de Bosna“ (Sefardske žene u Bosni) predstavlja prvu na svijetu kulturografsku i etnografsku knjigu o sefardskoj ženi. Taj dragulj kulturno-historijskog 2005. (izdavačakuća Connectum) u prijevodu prof. dr. Muhameda Nezirovića. naslijeđa u BiH reizdanje

„Rad i kulturno djelovanje Laure Papo, između dva rata, među sefardskim Jevrejima bili su veoma zapaženi. Bohoreta je stekla ugled i popularnost ne samo svojim prosvjetiteljskim radom, nego i pozorišnim komadima koje je pisala na španskom ladino jeziku, koji se govori u Bosni. Svojim spisateljskim radom Laura Papo je htjela sačuvati od zaborava i potpune

propasti one kulturne tekovine španskih doseljenika koje su s njima živele, umirale i nestajale.

Blagodareći, Bohoreta nije samo čuvala mnoge sentencije i romanse, nego i običaje, nošnje i mnogo folklornog blaga. Naročito je živo znala naslikati likove ljudi koje je sretala u svakodnevnom životu i koji su živjeli u njenoj sredini. Opisivanju malih ljudi, zarobljenih pod teretom neimaštine, sirotinje i brige, prilazila je očima pjesnika, sanjara i vidara, humaniste koji vjeruje u čovjeka, u njegove sposobnosti, vitalnost i optimizam. U njenom literarnom radu, pored romantike i sladunjavog folklora, bilo je i realizma, ironije i sarkazma preko kojih se sagledao život i kazivala istina.“ – Rikica Ovadija

“Laura, s pravim imenom Luna, kćerka Jude i Estere Levi, rođena je u Sarajevu godine 1891. godine. Nekoliko godina, između 12. i 20. provela je u Carigradu, gdje se preselila cijela njena porodica. Na Francuskoj alijansi, u Parizu učila je francuski.

Godine 1911. udala se u Sarajevu za Danijela Papu i u braku imala dva sina, Leona i Bar

Kohbu Kokija. Na samom početku rata, 1941. godine, oba su odvedena u Jasenovac. Slomljena tugom za sinovima, razbolela se i umrla u sarajevskoj bolnici 12. juna 1942.“

Laura Papo Bohoreta Strepljenje Para Vrijedi Preveo dr Eliezer Papo

Folklorna scena

(iz jevrejskog života u Bosni)

u turska vremena

jednočinka

Laura Papo Bohoreta

Likovi:

Judači Amar, jorgandžija

Grasja – njegova žena

Avramo – njegov brat

Sarina – Avramova žena

Presjado – Grasijin "veliki sin"

Alegre, Perla i Amada – njihove

(Judačine i Grasijine) ćerke

Udovica Erdonja – komšinica

Vrijeme dešavanja – o izlasku Subote

Radnja se dešava nešto prije švapske okupacije

Sarajevo, dne 7 Aprila 1934.

[Podiže se zastor, vidi se Presijado kako dodaje prisutnima kafu da je pomirišu,[1] svi zagledaju ruke. Nakon što je obred završen počinju pjevati himnu ispraćaja subote.]

Al Dio Alto kon su grasia,

Mandamos muča bonansa,

Non veamos mal i ansia,

A nos i a todo Israel![2]

Veni todos aunemos,

A Su nombre alavemos,

I de El demandaremos

La salvacion para Israel![3]

[Požele jedni drugima dobru sedmicu...]

Judači: Savua tov![4]

Svi: [odgovaraju na hebrejskom]

Savua tov!

Judači: Buenas semanas. Dobru

sedmicu, bolju od prošle!

Svi: Amen!

Judači: Kakvo lijepo veče. Šteta što pade kiša! Da nije – mogli smo, poslije avdala[5], u baštu da se malo namirišemo behara. Sad je napolju vlažno! Poslije nolke vrućine danas – ko je uopšte mogo i sumnjat da će

past kiša!

Grasja: Ko da ne znate, Bog vas poživio, da Sarajevo ima kijavicu? Ova naša zemlja ko da vazda ima sušicu.

Nije joj dosta što je pala kiša – nego oće još. Vidićete tek za Sukot![6] Vidićete sreće i biričeta. Vidićete ljepote! Kad već spomenu... mogli smo malo zagrijat kuću... a mogli ste mi već više donijet i taj češalj za vunu – valja mi do zime i to obaviti. – Slušatel' vi mene uopšte!?

Judači: [dobro raspoložen]

Ne znam, nešta ste mi sve večeras ađustirane, pa napirilitane. Čemu sav taj saltanet?

Grasja: [ljuta, trokira]

Jašta radi! Bolje bi bilo se manete mlaćenja prazne slame! - Što bi kod nas rekli: ažiko, sevojikja sinjora tija![7]

Judači: [dobrohotno se smije]

Neka, 'ćeri' pusti me da dahnem! Još uvijek mi je ukus Šabat u ustima – a ti bi već... Tek je početak sedmice!

Čekaj, sutra ćemo otvoriti ćepenak, početi zarađivati – a trošenje dođe tek poslije!

Grasja: Kako mi samo znate začepiti usta slatkim riječima: 'ćeri, ćeri' – i onda ja treba da ušutim.

Judači: Evo te drugi put pitam: čemu toliko dotjerivanje?

Alegra: [uškače]

Danas je Šabat de talamo[8]

rubisine[9] kćeri. Mi smo posluživale.

Mama i tija Sarina su bile debele prije.

Da ste samo vidili, tata, mladine ljepote, sva uštogljena – rek'o bi čo'ek lutka. Malo joj je falilo da je kap strefi!

Ha, ha, ha!

[Svi se smiju.]

Sarina: U dobar čas! I tebe će zapast – i s tobom će zbijati šale!

Alegra: [sestrama]

Samo da bude što prije. – Amen!

Grasja: [slušajući Alegrin razgovor sa sestrama]

Čuj ti njene priče! Djevojačko blebetanje!

Perla: Zamalo sam se iskilavila koliko je sto bio težak. Ima nekih koje znaju udesiti da ih se služi, reko bi čovjek neko ih nakalemio na minder, malo malo pa se sagnu, uzmu kašku slatka - i odma se ufate mindera.

Amada: Šuti, Perla, jer ćeš na kraju

fasovat po repu. Ne znam, meni ništa nije smetalo!

Perla: A Senjora, koja je otišla na ljuljačku, i da baca kamenčiće komšiji, sinu od tija[10] Ster, tebi to nije bilo spram mrtve glave?

Amada: Šuti, vidiš da mama sluša!

Grasja: Slušaj ti samo prazne priče. Sve je ovo zato što vi popuštate ovim ženskim pokvarenicama. U drugim kućama djevojke se ne pušta da otvore usta.

Judači: Bil ti to bilo draže da vičem na njih! E, eto, meni ne odgovara! Ajde, da ne počinjemo! Već si se izgalamila na mene što sam u petak pastrmke kasno donio.

Grasja: Jašta radi! Il donesite pastrmke na vrijeme – il ih nemojte ni donosit. Kad sam već završila s poslovima da idem na česmu da čistim prokletu pastrmku.

Judači: Ali, 'ćeri', pastrmka je jedna cijenjena riba.

Grasja: Pa, vi je cijenite!! Jestel' čuli?! Kad se drugi put moradnem ogriješit zbog ribe, nek bude zlatna pastrmka, ja ću je bacit mački – pa ćete vidjet.

Judači: [dobro raspoložen, želeći promijeniti temu razgovora, onako kao za sebe]

Strpljenja, strpljenja!... Da vidimo sad ko su dobre tatine 'ćerkice koje vesele kuću? Šta je? Nema odgovora? Kad se sedmica pjesmom započne i poslovi bolje idu. Bude birićeta i uspjeha.

Avramo: Ajde, i ja ću vam pomoć, i ti ženo pomozil!

Sarina: Nek djevojke započnu.

Grasja: Ajde, djevojke, ajde pjevajte, eča la perla – bacite biser!

[Presjado koji je dosad sjedio s mirom odjedanput skače.]

Presjado: Odma', mamice!

[Primiče se Perli koja dodaje ocu čašu vode, i zdušno je obara na pod.

Perla prosipa vodu i vrišti. Svi se smiju.]

Perla: Vidićeš ti, budalo budalasta.

Opeko si me.

Judači: [smijući se, i pokušavajući da zvuči ozbiljno]

Presjado! Na dobro se pomako! Do sad nisi davo znake života - a sad se, iz čista mira, svetiš Perli koja ti ništa

nije napravila.

Presjado: Eno sad! Zar nije mama rekla doslovce 'eča la Perla!' – 'bacite Perlu'. Ja sam samo učinio ono što je ona zapovjedila – i bacio Perlu. Ako ne slušaš mamu i tatu odma si kufer,[11] pokvarenjak, kafrador.[12] Počeli ste ko oni iz Sodome, dvostruka mjerila.

Grasja: Neš ti krokodilskih suza! Što ne slušaš tako kad te zovem da ideš u hram – nego spavaš k'o zaklan.

Presjado: Šta ću kad me ujutru hoće spavanje – pa ne mogu da se probudim.

Perla: [s afektiranim grimasama] Ruka mi otpada, čini mi se da mi se polomila. Pomać je ne mogu.

[Amada i Alegre 'daju' Perli po ruci – i ova skače.]

Sarina: Trebalo bi joj metnut kakav oblog, kunjada.

Grasja: Bez straha! Neš ti čuda, šta se tu umiljavaš ko mačka? Ne boj se, žensko si – sedam duša imaš.

Perla: [plačljiva]

Bez jedne ako ostanem - nema više Perle.

Judači: Eee, valja lijeka tražit - pa, nisam ni ja djecu na smetljištu našo.

Daj da vidimo, nisi valjda slomila ruku.

Grasja: Ne bojte se, ih..., dječije izmotavanje.

Amada: Kladim se da laže! Laže, pokvarenica! Spomeni joj slavlje – pa'š vidit kako će je sve proć'.

Alegre: Senjor padri, oće li dati da nam se srežu nove šalvare za ispraćaj mladenke što će bit u mahali?

Judači: [sretan]

Naravno, ćerkice moje! U dobar i svjetao čas! Kakve boje očete?

Perla: [Zaboravlja da je boli. Skače od radosti.]

Ja bi, senjor,[13] tjela od džanfeza, boje vina sa zlatnim širitima.

[Svi se smiju. Perla se srdi. Vidi da je uspjela sviju prevariti –

ali da su na kraju i nju prevarili.]

Alegre: To je ona što joj je ruka otpadala i što ju je bolilo ... [Smije se za sebe, i ostali s njom]

Amada: Koju bi boju htjela naša sirota Perla?

Perla: Ja bi, senjor, mišje boje!

Grasja: Boje kuge! Pepeljasta – tako se zove ta boja, i to uopšte nije boja za

djevojke. Ti i Amada ćete srezat zelene šalvare – a ova roza.
Amada: Takve već imamo, mama.
Grasja: Sa'ću vam, da promjenite, srezat od platna sa grančicama i cvjetićima, vidićete ljepote. [Perli] Hvala Bogu da te je prošla ruka. [smije se]

Perla: [trudi se da zvuči jadno]
Još uvijek me boli. Vidim sve zvijezde.
Grasja: Lažljivice, pokvarena. Znam te ja. Uuuf! Izludiću od ove djece koji bi nam trebali bit iskupitelji pred Bogom. Bog mi ih poživio! Amen, dobri Oče! – Ali, opet, kažem: Pjeva nerotkinja koja nije rodila – nit' je rodila nit' se se ožalostila! Vidi tvoje ljepote moja Sarina. Lijepa kao na dan vjenčanja. Pogledaj mene, postala sam babuskara, a nisam puno starija od tebe, grješna li sam! Gledaj mi bora.
Sarina: [tužnim glasom]
Ne griješite duše, kunjada![14] Ne zavidite mi! Imate kuću punu djece, a i srce vam je puno.

Grasja: Ja, i prazne sanduke ćerkama u miraz, i praznu glavu koja mi tolke priče i galame na ove drvene Marije postaje još praznija.

Sarina: I šta imam ja, anamo ona?[15]
Ah, sama samcata na ovom svijetu, kud sam ušla – onda ću i izać.

Grasja: Samo nek ti mužu ništa ne usfali!

Sarina: Ned'o mi dragi Bog!

Avramo: [Presjadu] Noće de alhat[16] i prazne priče! Prekini im razgovor, Presjado, jer ništa ne valja.

Presjado: [uskaćići šeretski]
Pjevajte, djevojke, da vas ne pobacam po podu ko lubenice! Kad bi vam svaka pjesma vrijedila po deset dukata – ne biste ih toliko čuvala, kao za miraz. Ajde, neotesanke.

[Pokušavajući da ih sve tri obori na pod, ali ih majka brani.]

Grasja: [Sarini]

Vidiš, vidiš ludila! Nek mi Bog da strpljenja! Strpljenja!

Presjado: Ajde, na poso, jesam li vam rek'o: odma'!

[Tri djevojke se došaptavaju dogovarajući šta će pjevati Pjevaju, Perla prva.]

Djevojke:

I

La pasensia vale mučo, el Dio ke mo la de!

Aaaaaa! A Dio grande i poderozo, komo jo are?[17]

II

Asentado en su negosio, tratando, Kon su čibuk de oro en mano, fumando.[18]

III

Le trušeron nuevas malas, kualas no aspero.

Kajo en bašo komo piedra, ja se dezmajo.[19]

IV

Ni kon guezmos no colores, no se retorno, Solo kon dos palavrikas, ke su dama le avlo![20]

Judači: Mi bivaš fižikjas![21] Oooh, [zavaljuje se na minderu] dušo slatka. Ovo je ispraćaj Subote kako Bog zapovijeda. Bogat nisam, ko što znate, ali kad mi fižikjas pjevaju – ne bih se mijenjao ni sa najvećim gazdom u gradu. Žive mi bile fižikjas! Sutra će im otac donijeti i ptičijeg mlijeka ako treba.

Presjado: Eto, kakva vas je šteta snašla od toga što ste nas malo razveselile? Sve vam je ostalo na svom mjestu. I usta i obrazi, sve. [Sve tri se smiju.]

Avramo: Pravo da ti kažem, Judači, umrijeh od radoznalosti! Koje li su te dvije rječce što mu ih je rekla njegova dama, i koje su povratile gos'n trgovca kom je trebalo toliko strpljenja.?

Presjado: [šeretski]

Mora da mu je dama tražila para i para - pa se od straha povratio.

[Svi se od srca smiju.]

Grasja: [srdita]

Evo njega s začikavanjem! Ovo je stvarni događaj! Nije to pjesma is prsta isisana. Ja se sjećam osoba o kojima se radi.

Judači: [šegaćeći se]

Ne pitamo se da li je istina ili nije – nego bi tvoj fižu grande, tvoj velki sin, da zna šta li mu je to ša'nula ona gospođa.

Grasja: [ne dajući se smesti]

Razumljivo je da mu je rekla nešto umilno.

Svi: K'o na primjer?

Grasja: Bezbel'[22] mu je rekla: Paša

de la mužer, pašo moj, šta vam se dešava, šta vam se desilo? Dođite sebi, kralju moj, kruno mog života. I onda je on to čuo, otvorio oči, vidio je, a ona lijepa – i došo sebi.

Presjado: Zar je moguće da je taj magarac tolko volio tu djevojku?

Avramo: I da je uopšte povjerovo u njene laži?!

Judači: I nije pogriješio. Strpljenje vrijedi, mnogo vrijedi kada treba upravljati ženom.

Grasja: [trokirajući od bijesa]

A s vama ne treba brdo strpljenja.

Ajde, nemojte me vuć za jezik! - Jer ako ja počnem - jasno vam je da ćete na kraju morat priznat da ja imam pravo.

Judači: Teško si ga meni ako ne ispadne k'o što je ona htjela. Poslije to debelo platim. Ajde, kako bi bilo Grasjula, ljubavi muževa, kad bi malo pretražila ostavu. Naće ti se štogoderce dobro, donesi nam i po čašicu soka od ruže. Vruće je, malo bi da se razladimo, kakva vrućina.

Grasja: [škrto]

Prvo večera – pa onda može nešto slatko.

Judači: Još mi se ne jede.

Amada: Daj nam mama ključ, donijećemo sve što treba.

Grasja: Nisam pobudalila! Pa da me orobite. Otiću ja sama. Ko vas ne zna skupo bi vas platio!

Sarina: Konjada, ostavite se čašćenja! Avramo i ja odosmo. I dosta ste nas počastili.

Grasja: Muški se nisu zasladili, a i neš mi tako otić. Neka vas!

Avramo: Jesi li primjetio, Juda brate, da su nam žene sve veće cicije i škrci. Imaju zmiju u kesi s parama. A meni je ionako potrebno sve manje hrane.

Grasja: [sluša šta muški pričaju – pa, budući da joj se stvar ne dopada, uskače]

I ko je za to kriv – ako ne vi? Vazda dođete iz radnji puni uzdaha i tegoba. Česatlik! Česatlik! Besparica! To slušam još otkad sam braću metala u krevet. Pa da sam o svadbama toliko slušala, o teferičima – pa bi mi dojadilo. Žena mora da štedi, da odvaguje. Vidi, jadna, da su pare u lavljoj čeljusti – i, htjele ne htjele,

dižemo ruke. Uljanica nam drhti u rukama kad sipamo ulje, gledamo da ne potrošimo previše šećera – sve zbog česatlika.

Avramo: Vama je ženama, brate, lako. Nemate pojma šta nas sve snalazi u čaršiji.

Sarina: Nije nama baš tako lako, mužiću. Znamo mi i više nego što treba.

Grasja: Šta vama fali?! Dođete kući – služe vas ko kraljeve. Ako ste bijesni zbog posla - ko to iskija? Žena! Poso non poso, kon mi mužer me tomo. – Ja' ako ja' nako - s ženom ću se posvađat svakako. Ih, ih [trokira] – ko vas ne zna skupo bi vas platio!

Judači: Amen! Amen! Amen! Jesi razjapila usta ko Bilam. Ne može čovjek ni da se malo porazgovara. Grasjula, nemoj bit zločesta, ljubavi moja.

Presjado: [djevojkama] Znete da je otac dargin. Cijeli Šabat nije dima povuko, donesite mu brzo dugački čibuk – pa nek zapali dok mama pripremi večeru. Ajde, Perluča, mrdni se. Pjevajte, skačite – skrenite starijim pažnju sa svađe.

Amada: Znete šta, mama? Ako hoćete mogu ja potpalit vatru, nek djevojke skoknu do česme i donesu kantu friške vode. Evo, nek ih Presjado otprati.

Grasja: Jestel' pobudalile? Zar nevdiš da je kasno? U ova je doba opasno zbog Turaka.

Svi: Ne traš'te đavola.

Avramo: I to sad posebno! Valja bježat od njih k'o od vatre. Ne valja i' u oči pogledat. Svi su ko prištevi. Čuje se da će Švabo preuzeti cijeli Bosna-vilajet. Tako je, ko biva, potvrđeno na tom nakom berlinskom kongresu.

Grasja: Pričajte sad malo jasnije – ne bil i mi štogod shvatile. O čemu se radi? Možemol i mi žene nekad nešto saznat?

Judači: Tako mi vele Osmanljie iz radnji do moje: doće Austrijanci – to jest Evropljanin, el franko. Ako ovi naš Turci predaju zemlju s mirom – neće bit krvi - ali ako ne prepuste Bosnu skrštenih ruku, a sve se čovjeku čini da neće – e onda će bit krvi.

Grasja: Gluho i daleko bilo! Znači, grješni mi, pašće rat.

Sarina: Sultan neće naše sinove, više begeniše jevrejske kese s grošama.
Grasja: Joj, teško onoj koju zapadne!
Jadne majke!
Sarina: [smije se ljupko]
Ajde, svako zlo u svoj čas! Nego da se mi ostavimo toga, moja kunjada.
Perla: [dolazi s čibukom]
Na, sinjor, vaš prijatelj.
Judači: [zadovoljan]
Aferim,[23] fina Perla tatina.
Avramo: [ljubomorno]
Meni bi, fizičjas, bio dovoljan jedan mali čibukčić.
Amada: [sa strane]
Dragi naš tiju[24] Avramo. Nismo ga se sjetile.
Sarina: Da imamo evlad[25] – imao bi se i njega ko sjetiti.
Amada: Ali mi ga volimo isto kao sinjor padrea.[26]
Avramo: [sretno]
E ako me volite košto velite – nećete pustiti da odem željan. Jedna pjesma ko nijedna. Zar nije šteta da nam džabe propadne 'vako lijepa noće de alhat!
Presjado: [uskače]
Znate šta!? Pjevajte mi nešto o ljubavi!
Svi: Ooooh!
Grasja: Bezobraznik pokvareni! Nit laže nit se stidi. Pazi, hoće ljubavne pjesme. Nisam ja te sreće da mi zapjevaš neku pobožnu pjesmu.
[Presjado koji je dosad sjedio diže se i prilazi sestrama.]
Judači: [polako]
E moja Grasja, u ovim godinama mladići su ti ko neosedlana ždrijebad. Mlado – ludo! Do baldahina se smire. Kad bude vrijeme, u dobar čas, daće Bog da ga i oženimo.
Grasja: [trokira od bijesa]
Eto ko ih kvvari. Trebali su postati potpuni arsizi[27] – još uvijek su dobri koliko im popuštate. Bubica k'o što su vaše nema na sve čet'ri strane svijeta. Pokažite mi drugog nekog Jevrejina u Sarajevu koji djeci poklanja tolko kolko vi. Ajde, pokažite mi – da vidim.
Judači: Nemoj se, džabe, mučit, stalno to radiš... De la faša fin la murtaža! – Od kolijevke pa do groba! Ja sam imo teško djetinjstvo – što da imaju i moja djeca?! Nije mi potrebe.
Grasja: Teško meni što ste me baš vi

zapali. E, jes me zapo pseći život!
Sarina: E, kunjada, vala ne znam šta biste htjeli. Treba znati da na ovom svijetu nema zadovoljstva. Nego, blagosiljajte Tvorca koji vam nije dao loš život. Pogledajte moju braću kak'i su. Bože sačuvaj! Vele da a im čuju korake i majke i ćerke počnu drhtat, od straha. Nego vi Bogu zahvaljajte i gdje se čuje i gdje se ne čuje.
Grasja: Ajdi, nek bude da si ti u pravu.
Avramo: Veliki bratić strikin! Ajd' zapjevaj "Nočes nočes, buenas nočes – nočes son de namorar". Ne čekaj na ove cure jer će nam dušu na ham-pamuk popit' dok dočekamo! Osvjetli, sine, mahalalu. Ajd' da te vidim.
Grasja: Još jedan edepsuz![28] Dobru poduku dajete velikom sinu, obojica. Nema šta da se kaže.
Avramo: Ken tiene buen vizino, medra buen dotrino! – Ko ima dobrog komšiju, ima i dobru poduku.
Judači: [šeretski]
Grasjula, gledaj ti svoja posla.
Grasja: Naopak ti je moj poso!
[Presjado se zamišljen namješta na minderu,
stavlja ružu za uho –
i počinje pjevati s mnogo derta.]
Presjado: Nočes, nočes, buenas nočes!
Nočes son de namorar!
Aaah, nočes son de enamorar![29]
Esta noče, la mi madre,
No la puedo arijevar!
Aaah...no la puedo arijevar![30]
Jir mi kero, la mi madre,
Por los kampos me ire.[31]
Grasja: Ajde, sretan put! Lak odlazak!
Judači: [bijesan]
Ti Grasja, k'o da nikad nisi čula nijednu romansu. Gdje će ti duša da ga uporediš s nekim k'o se zaputio po svijetu jer mu je krv udarila u glavu.
Presjado: Mama, kako pjesma nastavlja?
Grasja: Jir me kero, la mi madre,
Por los kampos me ire,
Jervezikas de los kampos,
Por pan me las komere.[32]
Lagrimikas de mis ožos,
Por agua las bevere,
En medio de estos kampos,,
Kastijos me fraguare.[33]

Todo el ke por aji pasa,
Ariva lo asuvire,
El ke konte los sus males,
Jo los mijos kontare.[34]
Si los sujos son mas huertis,
Kon pasensia arievare,
Si los mijos son mas tristes,
De kastijo a bašo me ečare.[35]
Presjado: [pjeva]
Lagrimikas de mis ožos,
Por agua las bevere,
Aaah, por agua las bevere...
[Udara se šakom u glavu. Svi se
zgedaju.]
Grasja: [uskače]
Jel' ti o'drveta ta glava!? Gledaj čvorge
koja mu je iskočila. Teško ti je meni s
vama!
[Djevojke se smiju.]
Avramo: [Judačiju]
Ovog trebaš ženit! Već je prevalio
dvacetu. Treba njemu nač gazdaricu –
pa ako oće da se šaketa nek ima đe i s
kim.
[Obojica se smiju. Grasja sluša njihov
razgovor...]
Grasja: Đavo vas ponijo! [kćerkama]
Fitižas, šta se zto dešava tamo pozadi?
Alegri: Perluča me škakli.
Perla: Bože sačuvaj! Lažljivice,
pokvarenušo!
Amada: Ko se ne bi smijao nako
Presjadovog šaketanja.
Presjado: Od šale se ne pada mrtav –
samo se spotiče. Vidićeš ti, da, da...
gospođice... da, da...
Amada: Šta god da bude, ja znam šta
mene čeka... sama...
Alegri: Laže! Trebalo je da je vidiš dok
je bacala kamenčiće u komšikin
avliju. To su ti dogovoreni znakovi
između nje i Nisima – ha, ha, ha – ta
peca đe je niko nev'di.
Presjado: Pričaj, Alegri, živa bila,
pričaj!
Amada: [mrtva bijesna]
Alegra, nijedne – već si prekrdašila.
Perla: Ma treba toj malo dat po repu,
drž'te je.
Alegri: Jadna ja! Tres kon uno lo kitan
del mundo![36]
Grasja: Kakve su to svađe?! Zar
nemate ama baš nimalo stida od
starijih?
Amada: Samo se šalimo, mamice...
Avramo: Ajde, ženo, ajmo. Kasno je...

Judači: Nećete mi ovako otić,
barminan![37] Niste se ni zaslادili.
Grasja, mrdni malo! Sve je u redu dok
ja ne izgubim strpljenje! Poslije sam te
sit za cijelu sedmicu. Ajde donosi – pa
da večeramo svi zajedno.
Sarina: Ne, konjado, ne! Mi idemo!
Judači: E jesi teška, ko tuć! Donesi već
nešto. Svi smo ogladnili. Šta si se
toliko stisla? Ako je ćesatlik – ne došlo
dotle da se mora otkidat od usta! Ko je
živ treba i da jede. Ken kita del almas,
se lo jeva el guerko por otra vanda. –
Ko od usta otkida – đavo mu ga
odnese s druge strane.
Grasja: To sam htjela da čujem! Znači
nije još uvijek kraj svijeta! Kad je
stomak u pitanju – onda nema
ćesatlika. Jašta radi! [radosna] Sa'će
vam mama donijet sve naj naj što ima
u kući.
Perla: Oćete, mama, da vam ja
pomognem?
Grasja: [smijući se]
Živa bila! Ti mi uvijek izneseš najljepše
– pa poslije oću da krepam. Vi se
zabavite dok se ja vratim. Pričajte
priče.
Las ižas: [Perla]
Znate šta? Ajmo si igrat oraha.
Grasja: To je igra za medianos[38] de
Sukot. Sad je vakat za štapiće!
Judači: Donesi nam malo 'ladne
janjetine.
Grasja: Nije mi ostalo, triste de mi.[39]
Judači: Kako? Pa dvije četvrti sam ti
donio. Nije valjda da ostao ni jedan
jedini komad?
Grasja: [umilno, postidena]
Znate, oće, kako se kaže? Janjetina –
muško jelo a ženski postidak. Što se
više donosi – to se više troši.
Las ižas: Ajmo, onda, štapića!
[Sjedaju na pod, vade štapiće iz kesica
i počinju igrati.]
Judači: [gleda ih s radošću]
Gledaj ti kockarskog stola. Sad bi tebe
trebao izgrditi, Grasjula, što si mi
usadila u ćerke nagon za kockanjem.
[Neko vrijeme igraju, Svi ih gledaju...
Odjedanput sve tri počinju pjevati.]
Las ižas: Sekretos kero deskuvrir,
Sekretos de mi vida,
Los sielos kero por papel,
La mar kero por tinta.

Los sielos kero por papel,
La mar kero por tinta.[40]
Los arvoles por pendolas,
Para skrivir mis dertes,
No los saven mis ermanos,
Ni primos ni parientes.
No los saven mis ermanos,
Ni primos ni parientes.[41]
Arvoliko de jasin,
En la mi guerta plantado,
Te engrandesi, te enfloresi,
Otro te esta gozando.
Te engrandesi, te enfloresi,
Otro te esta gozando.[42]
[Kod posljednje strofe Presjado se
opet šakom udara u prsa, ovaj put vrlo
ekstravagantno, gubi svijest i pruža se
na zemlju kao mrtav. Svi skaču. Viču.
Ponajviše majka koja se još nije
pokrenula.]
Grasja: Presjado de la madre![43] Fižu
grande! Podigni se, triste de mi! Ostala
sam bez sina! Ne dočekala da Bog da.
U zao čas! U zao čas!
Judači: Vidiš, sretan put si mu poželila!
Kako ti se sad dopada?! Evo ti tvoj 'lak
odlazak!' Kako ti se sad sviđa, Grasia,
dezgrasia?![44]
Grasja: Sad ste me našli kažnjavat. Da
imaju malo poštovanja ne bi se tako
raspojasavale pred ocem... [Judačiju]
E, sad vi tražite lijeka kad im vazda
popuštate.
Sarina: Strpljenja, konjada! Pamet u
glavu, sad treba pametno. Vi ste
razborita žena!
Avramo: Ne boj se, brate Juda. Evo ja
ću ga jače udarit – pa će doć sebi.
Grasja: [izbezumljena]
Dosta prazne priče! Presjado,
djevojke! Tiju! Vi! Učinite nešto! Teško
meni!
[Komšinicu Erdonja donosi času
sirćeta i krpe.]
Erdonja: Nekakve sam čudne glasove
čula. Da Bog da na dobro! Da se nije
kogod onesvijestio, da se neko nije
svratao? Za svaki slučaj donijela sam
vam ružinog sirćeta.
[Presjado skače kao lav.]
Presjado: Prešo sam vas! Ha, ha, ha!
Nisam ja još kreno na onaj svijet! Sad
bar znam da me svi volite!
[Svi šute]
Grasja: [plačno]
Život si mi skratio! Okrutniče! Nećel'

tvoja djeca tebi vake smicalice praviti,
da se i ti vako nauživaš, da probaš, da
vidiš malo kako je fino. Za deset
godina si mi skratio život, aah!
Avramo: Za Boga živog! – evo su mi
počele prve sjede.
Judači: [tužan]
Ahitofelovski manifetluk![45] Nek ti je
prosto, Presjado! Na nos nam je izašla
ova noće de alhat. Aferim, magarče,
aferim!
Alegri: Znaš mama šta je ovaj
zaslužio? Da ga ostavite bez večere!
Grasja: Kad reče večera... burikitas su
mi dosad sigurno zagorile. Tri put sam
ih, jedna, mogla napraviti...
Avramo: Mi odosmo! Nisam kadar da
dišem - a kamoli da jedem. Barminan,
k'o kamen da mi legne u stomak...
Sarina: Nećemo sad. Poslije ove
nesreće ne možemo ih ostavit same.
Ajdi, nećakinjice, zovite komšinicu na
kafu. Treba ubit vrijeme.
Judači: Nemam volje ni da vam kažem
da idete nit da ostanete. Tolko mi je
godina – i nikad se nisa obreo u vako
zlom času. E djeco djeco. Treba s
vama strpljenja! Strpljenja, strpljenja...
puno i previše... ima mama pravo.
Grasja: E da sam juče umrla...
Priznajete da sam u pravu! Prvi put u
životu! Ajde, djevojke, pomos'te mi
sad. Prvo ćemo se malo zasladit, Bog
nas sačuvao od gorkih časova – a ti
mehaper grande, veliki iskupitelju – ti
treba sviju da nas služiš!
Presjado: Sve će bit kako vi kažete
mama! Došo sam tobe[46] – i odsad
ću bit ko anđeo, anđeo! Jestel' sad
zadovoljni?
Grasja: Ajde, đavo te ponjio! [ćerkama]
Donesite siniju,[47] djevojke! [zove
komšinicu]
[Donose siniju. Presjado je preuzima –
ali je, ne stigavši poslužiti oca slatkim
ispušta iz ruku.]
Judači: Gospode Bože Savaote! E, ko
da je suđeno da se večeras čovjek
malo naljuti!
Grasja: [bijesna]
To su vragovi – a ne djeca! Načisto
ćete me izludit! Sad me prošla volja i
za komšinicama i za svim! Nije mi
pisano! Nije mi suđeno! Sotone
sotonske, što li vas rodih...
[Pjevaju:]

Madre mia, loke mos pario!
 Muču la keremos, mo las guarde el
 Dio!
 Madre mia, loke mos pario!
 Muču la keremos, mo las guarde el
 Dio![48]
 Madre mia loke se aravio,
 Si unos kuantos đaros se le arompio.
 Madre mia loke se aravio,
 Si unos kuantos đaros se le
 arompio.[49]
 Si đarikos lindos no le kedara,
 Padre en la plasa se los merkara.
 Si đarikos lindos no le kedara,
 Padre en la plasa se los merkara.[50]
 [Dok pjesma još traje djeca opkoljavaju
 i grle majku –
 Sarina utučena u čošku briše suzu.]

(Zbog ograničenog prostora u Mostu nismo bili u mogućnosti da štampamo kompletan rečnik stranih reči i objašnjenja, što bi nam još više približio Laurino delo – možda će zato oni, koji još uvek neguju ladino, imati potpuniji doživljaj.)

- [1] U sklopu obreda ispraćaja Subote izgovara se poseban blagoslov nad začinom ili kafom.
 [2] Uzvišeni Bože, po milosti svojoj, Blagostanja nam obilje podaj, Ne vidjeli mi zla il' nevolje, Ni mi ni sav Izrael!
 [3] Svi dođite da s' ujedinito, Ime Božje svi da proslavljamo, I od Njega da mi zatražimo, Spasenje svemu Izraelu!
 [4] Hebrejski: šavu'a tov – dobra sedmica, izraz kojim se čestita nastupajuća sedmica.
 [5] Hebrejski: havdala – obred kojim se ispraća subota.
 [6] Hebrejski: Sukot – Praznik Sjenica, jesenji praznik.
 [7] Ladino izraz – slično našem ' trice i kučine'.
 [8] Ladino: Šabat de talamo – prva subota po vjenčanju.
 [9] Ladino: rubisa – rabinova žena.
 [10] Ladino: tiya – strina, tetka, ujna.
 [11] Ladino: kufer (od hebrejskog kofer) – nevjernik.
 [12] Ladino: kafrador (od hebrejskog kafar – nijekati osnove vjere) – grješnik.

- [13] Ladino: senyor – gospodin, ovdje: otac. U to su se vrijeme u sefardskim domovima djeca tako obraćala ocu.
 [14] Ladino: kunyada – jetrva.
 [15] Među Jevrejima je rasprostranjeno mišljenje po kome čovjek ne treba prizivati zlo govoreći rđavo o sebi. Stoga, onaj koji želi reći nešto loše o samom sebi prelazi na treće lice: el aja – anamo onaj – ili eja aja – anamo ona.
 [16] Ladino: noche de alhat – nedeljna noć, noć sa subote na nedelju.
 [17] Strpljenje para vrijedi, nek nam ga podari Bog!
 Aaah, Bože veliki i silni – šta sad da napravim!
 [18] Sjedeć' u radnji, radeć', I zlatni čibuk pušeć'.
 [19] Doniješe mu kara-haber, kom se nije nadao.
 Pade zemlji kao kamen, i svijest je izgubio.
 [20] Ni mirisi ni začini nisu ga povratili, Ali riječi njeg've dame – te su bile dovoljne.
 [21] Ladino: mi bivash fijikyas – žive bile kćerkice.
 [22] Turski: besbelli – sigurno.
 [23] Persijski: aferim – uzvik hvaljenja, Bravo!.
 [24] Ladino: tiyo – stric, tetak, ujak.
 [25] Turski: evlad (od arapskog awlad) – porod, djeca.
 [26] Ladino: sinyor padre – gospodin otac.
 [27] Turski: hayırsız (od arapskog Ėayr – dobro i turskog siz – bez) – nevaljalac, onaj od kog nema koristi.
 [28] Turski: edepsiz (od arapskog adab – kultura i turskog siz – bez) – nevaspitan čovjek.
 [29] Noći, noći – dobre noći!
 Noći su za ljubav date!
 Ah, noći su za ljubav date!
 [30] Ovu noć o majko moja, Ja ne mogu podnijeti!
 Aaah, ja ne mogu podnijeti!
 [31] Ići želim, majko moja, Poljima ću lutati.
 [32] Ići želim, majko moja, Poljima ću lutati,
 Trav'cu poljsku ću,
 Mjesto hljeba jesti ja.
 [33] A suzice očiju mi,
 Mjesto vode piću ja,

Na sred srijede tije polja,
Dvore ću si sagradit'.
[34] Ko god da onuda prođe,
Gore ću ga uvratit',
On nek priča svoje jade,
A ja svoje iznijeću.
[35] Njegovi li ak' pretegnu,
Sa strpljenjem podnijeću,
Budul' moji jadi teži,
Dole s dvora baciću se.
[36] Ladino: tres kon uno lo kitan del
mundo – (kad je) troje protiv jednog –
smaknuće ga sa svijeta.
[37] Aramejski: bar minan – daleko
bilo.
[38] Ladino: medianos – dani
polupraznika.
[39] Ladino: triste de mi – teško meni.
[40] Tajne hoću da otkrijem,
Tajne života mog,
Nebo hoću za papir,
I more k'o tintu.
Nebo hoću za papir,
I more k'o tintu.
[41] Drveće bi' ja za pero,
Da opišem svoj' dertove.
Ne znaju ih braća moja,
Rođaci il' porodica.
Ne znaju ih braća moja,
Rođaci il' porodica.
[42] Jasminovo drvce ti,
U bašti mi zasađeno,
Zasadih te, odgajih te,
Drugi tebe sad uživa.
Zasadih te, odgajih te,
Drugi tebe sad uživa.
[43] Ladino: de la madre – mamin.
[44] Ladino: dezgrasia – nesreća.
[45] Turski: marifetlik – smicalica.
[46] Od arapskog tawba – pokajanje,
doći tobe – pokajati se.
[47] Turski: sini – niska okrugla trpeza.
[48] Majko naša što nas rodi!
Mnogo je volimo, Bog nam je poživio!
Majko naša što nas rodi!
Mnogo je volimo, Bog nam je poživio!
[49] Majko naša što se srdite,
Neke čaše što su s' polomile,
Majko naša što se srdite,
Neke čaše što su s' polomile,
[50] Bez lijepih čaša i da ostanete,
Iz čaršije će otac druge da donese.
Bez lijepih čaša sve da ostanete,
Iz čaršije će otac druge da donese.
[51] Turski: yemeni – orijentalne plitke
papuče u boji proizcedene u Jemenu

koje su nošene po cijelom turskom
Orijentu.

ELIEZER PAPO

Verovatno ste zapazili da je prevod
Bohoretine jednočinke uradio dr Eliezer Papo.
Eliezer Papo, naučni radnik, istraživač, rabin,
pisac... poznat je već daleko od Jerusalima,
grada u kome živi. Čest je gost na tribinama u
Beogradu, Sarajevu, da ne nabrajamo, jer bi
nam to oduzelo više prostora nego što
nameravamo da posvetimo deliću njegovog
rada na sakupljanju sefardskog kulturnog
nasleđa.

Umesto toga evo kratak izbor **SEFARDSKIH
POSLOVICA IZ BOSNE**

JEVREJSKA TEMATIKA:

PeSaH – Paras Sin Hešbon. Pesah –
pare/trošak bez računa/kraja.

De mučo amen kaje el talet. Od mnogog
aminovanja spada molitveni šal.

Despues de Purim platikos. Purimski dar
poslije Purima.

~ Kasno Janko na Kosovo stiže.

I al haham de bašo del džube ja le se
alevanta. I hahamu se, ispod džubeta, diže.

I el haham en la teva jera. I haham na oltaru
griješi.

Ni Purim fjesta – ni frijus hazinura. Nit je Purim
praznik nit je prehlada bolest.

No es Purim kada dija. Nije Purim svaki dan.

~ Nije Bajram svaki dan.

Purim, Purim lanu – Pesah a la manu. Purim,
Purim stigao – Pesah provirio.

Tarhe tarha, todo es una mišpaha. I tarhe i
tarha je ista familija.

Zehut avot no se atema. Zasluge otaca nikad
ne prestaju.

Arova pitas i beza mezuzot. Krade lepinje i
ljubi mezuze.

Ben kah uven kah guaj de la iža de Jiftah. I
ovako i onako po Jiftahovu kći naopako.

Šabat i jomtov es solo al Ćidjo. Šabat i praznik
je samo za Jevreje.

La mentira no tiene pies. Laž nogu nema.
HEBREJSKI LEKSIČKI UTICAJI:

Kada min kon su min. Svaka sorta sa
svojom sortom.

~ Svaka ptica svome jatu leti

Un danjo un sehel. Svaka šteta ima
svoje naravoučenije.

Un dia mas un sehel mas. Svaki dan
ima svoje naravoučenije.

Vende pipinus vende halva i no

esperes a nedava. Prodaji krastavce i halvu i ne čekaj sadaku.

I en el oro aj heser. I zlato ima feler. Alevanta la kavesa del kulevro i no del ben-adam Digni glavu zmiji, al nemoj čovjeku.

Besimana tava los pies a la falaka. U dobar čas, tabane na batinanje. Sedaka sin hohma es komo una mučaća sjega. Sadaka bey mudrosti je kao ćorava djevojka.

Tu senjor, jo senjor – ken dira oša al hamor? Ja gospodin ti gospodin, ko će vikat oša magarcima.

El ombre ke no jeva hešbon, el hešbon le sale de sujo. Ko ne vodi računa, račun mu se svede sam.

Ken se burla kon su onor perde su kavod. Ko se igra sa čašću na kraju oстане bez nje.

Setam ladron – sospečador. Obično je lopov onaj koji najviše sumnja.

PREVOD SA HEBREJSKOG:

Abaša skalon i toma mužer, asuve skalon i topa amigo. Siđi stepenik i oženi se, popnio se stepenik i naši druga.

Al loko i a la kriatura les viene la nevua. Proroštvo spopada djecu i luđake.

Eča tu pan a la agva al kavo lo toparas. Baci svoj hljeb u vodu – na kraju ćeš ga naći.

Ken es el riko? - El ke se kontenta kon su parte. Ko je bogat? Onaj ko je zadovoljan svojim dijelom.

Izvorno: Miu heašir? Asamezah behelko.

Mal de mučos konsuelo de lokos.

Tegoba mnogih utjeha je ludim.

Izvorno: Sarat rabim nehamat tipšim.

Muera Šimšon kon kuantos son. Nek umre Samson sa svim neprijateljima.

Izvorno: Tamu nafši ime Pelištim.

ŠPANSKO-KATOLIČKE:

En fin se kanta la "Glorija". "Glorija" se pjeva na kraju.

~ Prvo skoči pa reci hop.

No tjene ni padre ni madre ni espiritu santu. Nema ni oca, ni majke ni Svetoga Duha.

Salir de Pilatos entrar en Herodes. Izaći od Pilata, ući kod Iroda.

KOZERIJA

BARUH HAŠEM, BESEDER

Piše **Altarac Moše - Mišo**

Gospođa Sara, žena zrelih godina, uskoro navršava 65, kada stiče uslove ,za dugo očekivanu i zasluženu penziju. Već na pomisao o životu bez poslovnih obaveza ozbiljno lice gospođe Sare, zatreperi osmijehom od 2 stepena Rihterove ili 3 stepena Merkalijeve skale. Osmijeh koji bi oduševio i Mikelandjela "zihrono livraha".

.Prava demokratija bez granica - Facebook ,Skype, I fon ",breha", "kafe afuh" u kafani na glavnoj ulici i to usred radnog dana. Nema one usplahirenosti : "Upravo nailazi šef .Nazovi me kasnije" ili strogog pitanja "menahela": "Gdje si? Požuri , uvijek kasniš. Daj gas."

Deca su već odrasla.Imaju porodice.

Gospođa Sara i dobroćudni muž

Tuvija uživaju u nestašlucima slatkih unučića .A njihovi roditelji? Bolje ne pitajte.

Nemaju vremena ni da prezalogaje. Stalno su u trci sa vremenom."Oj vavoj" da još moraju

kuhati svojoj vlastitoj djeci.

Saba Tuvija, od prije par godina u penziji,dobro se snašao u novom

"tafkid"-u "baby-seter". Kada su

"hofeši" ili "švitot" u prosvjeti, saba

Tuvija odradjuje i "šaot nosafot". Vodi

živahne unučiče u "ganove" za zabavu.

Raduje se zajedno sa njima u raznim

igramama, a unučići vole i zajahati na

ledja saba Tuvija. Saba Tuvija

četveronoške baulja po "ganu".

Razigrani unuci uzvikuju "djiha djiha

konjo". Ljudi u "ganu" se čude, a

poneko osmijehuje, dok saba Tuvija

uporno objašnjava da on nije "mišuga",

već samo odradjuje "šaot nosafot".

Gospodja Sara i pored zrelih godina,

djelovala je mladoliko, uprkos dobro

istaknutih oblina. Digitalna vaga je

pokazivala veću brojku od one u

dijetalnim tablicama. Gospodji Sari, u

principu, to nije smetalo, a pogotovo

ne saba Tuviju. Ali žene ne bi bile

žene, da jedna drugoj ne djele

"komplimente" oduševljenja: "Dugo te

nisam vidjela. "Metuka", divno izgledaš. Lijepo si se popunila" ili, "Sinoć sam gledala na HOT-u "ketah" o dijetei. Pogledaj večeras.. Odlična je. Prava stvar za tebe." A zajedljiva prijateljica sa posla , kao u šali, do bola je bocnula gospodju Saru: "Tvoj Tuvija izgleda k'o pravi mladoženja. a zatim u povjerenju glasno prosaputa, "Nikom neću reći. Jesi li u drugom stanju?" Tračevi sa ženskim društvom činili su gospodju Saru sve manje ravdušnom na svoj izgled. Počela je razmišljati o dijetei. Da li prestati sa maslacem sa podmuklim holesterolom i preći na kalorični margarin bez holesterola? Ostaviti "tel haemek " i " kamamber", te preći na nisko kalorični sir, koji se u ustima razvlači kao mastic ORBIS? Da li otkazati vjernost "Tiv – Tamu " i opredjelit se za ribu koja nije meso? Da li postati vegetarijanac i imat trbuh genetskih vegetarijanca (krava.slon i njima slični...)? Da li putovati u Indiju i Kinu radi joge, ili u Katamandu radi planinarenja? Da li otputovati do Miću Piću ili se pentrati do vulkana Orizaba i Popokatepetl? Da li.. i još mnogo da li? Nakon niza pitanja, na koje nisu znali odgovoriti ni uvaženi dijetolozi sa televizije, gospođa Sara je donijela "istorijsku" odluku "Kocka je pala. Od prekosutra sam na dijetei. Nekuda. Logično, tu odluku nije mogla zadržati kao ličnu tajnu. Dva dana kasnije obratila se svom dobroćudnom Tuviju. "Dragi Tuvija, od prekosutra sam na dijetei". Tuvija, prelistavajući "Israel hajom", odgovori neizbježnom, pa reklo bi se i nezinteresiranom uzrečicom: "beseder, baruh hašem". Mjeseci su brzo prolazili, a penzija se približavala stvarnosti. "Istorijska odluka" je još uvijek bila na snazi. Gospodja Sara bi svaki drugi dan ponavljala svom Tuviju: "Od prekosutra sam na dijetei", na što bi uslijedilo indolentno Tuvijevo : "Beseder, baruh hašem". Par dana prije Sarine penzije "pikud haoref " objavio je opštu vojnu vježbu. Tuvija, stari "miluimnik", dobrovoljno se odazvao pozivu i kao "mitnadev" krenuo na vježbu. Prije odlaska Tuvija, po običaju, zagrlj i nježno poljubi svoju Saru te dobroćudno

dobaci: "Nadam se da ću po povratku, umjesto od PREKOSUTRA čuti- ja sam od PREKJUČE na dijetei- Gospodja Sara navikla na humor dobroćudnog Tuvija uz osmijeh odgovori: "Beseder, baruh hašem". Sara je pratila vježbu čitajući "Israel hajom" i gledajući "hadašot", dok je Tuvija radno i ugodno provodio vrijeme sa starim prijateljima iz "Cava". Poslije uspješno završene vježbe Tuvija se vraća kući. Gospodja Sara ga dočekuje radosno ali i sa vidljivim podočnjacima . Slijedio je zagrljaj i poljubac. Tuvija je tužno zagledao u njene upale podočnjake i zabrinuto upitao: "Kako se osijećaš ?Je li sve u redu?" Gospodja Sara raspoloženo odgovori: "Od prekjucher sam na dijetei" i brzo nastavi: " Ne brini sve će biti uredu . Prije neki dan sam bila kod porodičnog ljekara . Preporučio mi je strogu dijetu . Mogu jesti samo dvopek i piti 'green tea' . Znaš odmah poslije tvog odlaska na vježbu dobila sam jak " šilšul". Tuvia odahne sa olaksanjem: "Berseder. baruh hašem". Nakon dva dana od Tuvijevog povratka sve je došlo na svoje mjesto. Gospodja Sara bi svaka dva dana ponavljala - „istorijsku" odluku- "Od preksutra sam na dijetei", a saba Tuvija uzvraćao uzrečicom: "Beseder, baruh hašem".

VOJNIK SA ZLATNIM DUGMETIMA

od Miriam Steiner Aviezer

An Interdisciplinary Journal for Holocaust educators- a Rothman

Publication P R I S M

Yeshiva University-Azrieli Graduate School for Jewish Education and Administration,

Sa sedištem u New Yorku izdaje jednom godišnje magazine sa elaboratima eminentnih istoričara, edukatora i pisaca, opremljen bogatim šarolikim ilustracijama. U prvom izdanju 2009. među prvim dopisima objavljen je na 11 strana odlomak iz Miriamine knjige THE SOLDIER WITH THE GOLDEN BUTTONS i opširan intervju.

Iz pisma izdavača upućenom Miriam stoji između ostalog "... teachers will be using the story and the interview in their teaching. The journal is now in 41 American states and some 16 countries.